

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV SPECIÁLNĚPEDAGOGICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Sára Medková

Specifika pěstounské péče ve 21. století

Olomouc 2016   vedoucí bakalářské práce: Mgr. Michal Růžička, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 15. 4. 2016

Sára Medková

Sára Medková

Poděkování

Děkuji Mgr. Michalu Růžičkovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce a za cenné rady a připomínky, které mi poskytl. Dále bych chtěla poděkovat svojí rodině za jejich podporu při mém studiu.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE.....	8
1.1 Přehled typů náhradní rodinné péče v České republice	9
1.1.1 Péče jiné fyzické osoby než rodiče	9
1.1.2 Poručnictví	10
1.1.3 Osvojení (adopce)	12
1.1.4 Pěstounská péče	14
2 HISTORIE PĚSTOUNSKÉ PÉČE A OSVOJENÍ.....	18
2.1 Počátky náhradní rodinné péče a odkaz ve Starém Římě	18
2.2 Období mezi osvícenstvím a první světovou válkou	19
2.3 Období světových válek	20
2.4 Období po druhé světové válce	21
2.5 Současnost.....	21
3 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	25
3.1 Úmluva o právech dítěte	25
3.2 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí	27
3.3 Občanský zákoník a jeho ukotvení rodinného práva	28
4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU A JEJÍ SPECIFIKA - FENOMÉN 21. STOLETÍ	30
4.1 Současné pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu ve 21. století	30
4.1.1 Kritéria výběru pěstounů na přechodnou dobu.....	32
4.1.2 Pozitiva současného pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu	32
4.1.3 Negativa současného pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu....	34
4.2 Finanční zajištění pěstounských rodin na přechodnou dobu.....	35
4.2.1 Příspěvek při převzetí dítěte	36
4.2.2 Odměna pěstouna.....	37
4.2.3 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte.....	39
4.2.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla	40
5 PSYCHOLOGICKÁ ÚSKALÍ V PĚSTOUNSKÉ PÉČI.....	41
5.1 Základní psychologické potřeby dítěte	42

5.2	Biologický rodič versus profesionál.....	44
6	PRŮZKUMNÁ ČÁST	45
6.1	Cíl průzkumu.....	45
6.1.1	Předpoklady a jejich vyhodnocení.....	45
6.2	Průzkumné metody.....	46
6.2.1	Dotazník.....	47
6.3	Průzkumný vzorek	48
6.4	Analýza dotazníku.....	48
6.4.1	Výsledky dotazníku	48
6.4.2	Interpretace výsledků dotazníku	56
	ZÁVĚR	59
	SEZNAM ZDROJŮ	61
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	64
	SEZNAM PŘÍLOH.....	65
	PŘÍLOHY	
	ANOTACE	

Úvod

„Ne každé dítě má to štěstí, že mu jeho rodiče a rodina zanechá otisk v jeho srdci. Ten otisk, který je plný lásky, něhy, porozumění, důvěry a víry v sám sebe.“

Téma bakalářské práce jsem si zvolila s ohledem na současný vývoj pěstounské péče v České republice, konkrétně Specifika pěstounské péče ve 21. století. Tento fenomén uchopím z odborného hlediska, kdy se zaměřím hlavně na pěstounskou péči na přechodnou dobu a její specifika.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části a to teoretickou a praktickou. V praktické části nejprve specifikuji náhradní rodinnou péči a její pojetí v našem státě. Následující kapitola se zaměřuje na historický odkaz pěstounské péče a adopce. Historický pramen je považován za základní kámen, od kterého se vše vyvíjí a utváří až do současného pojetí. Třetí kapitola věnuje pozornost legislativnímu ukotvení, kdy zaměřuji pozornost úmluvě o právech dítěte a zákonům, jež s touto problematikou souvisí. Následující kapitola se zaměřuje na fenomén současnosti tj. pěstounská péče na přechodnou dobu, kdy popisuje její specifika, kritéria pro vývěr pěstouna, finanční zajištění, její pozitiva, versus negativa. Teoretickou část zakončuje kapitola věnována psychologickým úskalím v pěstounské péči. Teoretická základna mojí práce je poměrně velmi obsáhlá, avšak se zaměřuje na témata, jež se odráží v následující výzkumné oblasti a dochází tak k propojení těchto dvou celků.

Praktická část této bakalářské práce si stanovila za cíl zmapovat, jaký je názor na pěstounskou péči na přechodnou dobu

odborníků z řad sociálních pracovníků, metodiků, psychologů a jiných odborníků, jež pracují na úřadech krajů, obcí či v neziskovém sektoru a jejich náplní práce je pěstounská péče a věci týkající se jejího zprostředkování, podpory, vzdělávání pěstounů. Jako prostředek k výzkumu jsem si zvolila kvantitativní výzkum prostřednictvím dotazníkového šetření, kdy jsem dotazníky rozeslala prostřednictvím elektronické pošty spolu s odkazem na konkrétní dotazník. Otázky v dotazníkovém šetření byly jak uzavřené, tak i otevřené. V praktické části jsem si stanovila hypotézy, na které jsem si následně odpověděla.

1 Náhradní rodinná péče

Na úvod bych uvedla citát: „Všechny děti mají právo na milující rodinu!“¹

V této kapitole se nejprve zaměřím na objasnění pojmu náhradní rodinná péče. Dále specifikuji typologii náhradní rodinné péče v České republice, kdy detailně charakterizují péči jiné fyzické osoby než rodiče, poručnictví, osvojení a pěstounskou péči.

Kromě forem náhradní rodinné péče, které upravuje zákon, funguje ještě hostitelská péče, která se označuje také jako péče zástupná.

Hostitelská péče je obdoba pěstounské péče a bývá prováděna dojížděním dětí do rodin o víkendech nebo o prázdninách. Tyto návštěvy umožňují dětem zažít běžné fungování rodiny, navázat přátelské vztahy a osvojit si návyky do budoucího, samostatného života. Návštěvy jsou pro děti, které nemohou být z nějakého důvodu osvojeni, svěřeni do poručenské nebo pěstounské péče. Hostiteli obvykle bývají zaměstnanci dětských domovů, sociální pracovníci, dětské psychologové nebo rodinní příslušníci. Děti jsou do rodin pouštěny ředitelem dětského domova. K tomu, aby mohlo dojít k propuštění dětí do rodin, musí být souhlas rodičů nebo jiného zákonného zástupce. Mezi dítětem a hostitelem nevzniká žádný právní vztah, jedná se výhradně o dočasné a krátkodobé pobyty. Tento mimoprávní institut náhradní rodinné péče má uplatnění obzvláště u starších dětí, které jsou schopné porozumět tomu, že se jedná pouze o návštěvy a že se nikam nestěhují. Také musí rozumět tomu, že se po návštěvě opět vrátí do prostředí ústavu a jeho rodiče zůstávají stále jeho rodiči a nedostanou nové.²

Pojem náhradní rodinná péče je široký pojem, že ne každý z nás si ho umí představit. Právě proto často dochází k mylné interpretaci ze strany široké veřejnosti. Často bývá nazývána také jako náhradní výchovná péče a má zásadně dvě formy- ústavní a výchovnou.

---

¹ LEXOVÁ, J., PAZLAROVÁ, H., ŠTOKROVÁ, T., MATOUŠEK, T., *Sborník dobré praxe kazuistiky z náhradních rodin*, Praha: ANR ČR, 2013, s. 130.

² NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

V odborné literatuře autorky Nožířové je náhradní rodinná péče definována jako: Náhradní rodinná péče je souhrnné označení pro všechny druhy nekolektivní péče o děti, o které se z nejrůznějších důvodů nemohou starat biologičtí rodiče.³

Jedná se o formu náhradní rodinné péče, při které je dítě vychováváno náhradními rodiči v takovém prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině.⁴

Po odborné stránce spadá náhradní rodinná péče do odboru Ministerstva práce a sociálních věcí. Dále může být náhradní rodinná péče zajišťována krajskými úřady a pověřenými obcemi. V konečném důsledku však o všech formách náhradní rodinné péče rozhoduje soud podle občanského soudního řádu.

V České republice rozlišujeme 3 hlavní formy náhradní rodinné péče:

- svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče,
- osvojení (adopce),
- pěstounská péče a poručenská péče.⁵

1.1 Přehled typů náhradní rodinné péče v České republice

V této kapitole specifikujeme základní typy náhradní rodinné péče. K systému jako takovému se pojí dvě podstatné právní úpravy, jako je zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů.⁶ Tyto zákony jsou stěžejní pro rozlišení druhů náhradní rodinné péče.

1.1.1 Péče jiné fyzické osoby než rodiče

V případě, že o dítě nemůže pečovat žádný z jeho rodičů ani poručník, je dítě svěřeno do péče jiné fyzické osoby než rodiče. Podle zákona je tento člověk označován za „pečující osobu.“ Dané svěřeni má zásadně přednost před umístěním dítěte do ústavu.⁷

³ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012, s.11.

⁴ MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999.

⁵ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

⁶ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

⁷ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

Při rozhodování o svěřením dítěte do péče pečující osoby soud vždy zkoumá, jestli to je v souladu se zájmy dítěte a zda pečující osoba má bydliště na území České republiky, souhlasí se svěřením dítěte do své osobní péče a poskytuje záruku, že bude o dítě řádně pečovat.⁸

Při výběru vhodné osoby dává soud přednost zpravidla příbuznému nebo jiné blízké osobě, která by se ujala osobní péče o dítě. Pouze v případě, že by tato péče byla v rozporu se zájmy dítěte, rozhodne soud jinak.⁹

Osoba, která pečuje o dítě má ve vztahu k dítěti srovnatelná práva a povinnosti jako pěstoun. U tohoto typu náhradní rodinné péče hraje významnou roli vyživovací povinnost, která je přiřazena rodičům, případně prarodičům a výši výživného stanoví soud. Důraz je kladen na majetkové poměry, možnosti a schopnosti rodičů či prarodičů. K rukám pečující osoby spadá veškeré výživné, se kterým hospodáří dle zájmů a potřeb dítěte. Jestliže rodiče neplní stanovené výživné, má pečující osoba právo vymáhat ho. V případě, že soud nerozhodne jinak, tak na rodiče připadá i rodičovská zodpovědnost k dítěti, tím pádem rodiče i nadále plní funkci zákonných zástupců.¹⁰

Důležité je poznamenat, že tento typ náhradní rodinné péče nenahrazuje pěstounskou péči ani předosvojitelskou péči. Pokud rodičům není možné určit vyživovací povinnost, nelze tento typ náhradní rodinné péče uplatnit.¹¹

1.1.2 Poručnictví

Jedná se o formu péče, do které spadají děti, které jsou v období mladšího školního věku a starší. V případě, že se tyto děti dostanou do pěstounské rodiny až ve vyšším věku, tak osvojení v tomto vývojovém období může být dosti obtížné. Je to dáno díky tomu, že dítě má zažitou určitou rodinnou identitu, bohaté vzpomínky a zážitky s biologickými rodiči a pravidelné, dlouhodobé kontakty s nimi

---

⁸ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

⁹ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014, s. 179.

¹⁰ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

¹¹ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

v oblasti jejich návštěv. Samozřejmě osvojení dítěte školního věku je možné, ale v praxi se s tím mnohdy nesetkáme a nebývá tak časté.

Důležité je brát na vědomí, jak dlouho je dítě v nezájmu ze strany rodičů a dalších příbuzných.¹²

Nastane-li situace, že dítěti zemřou rodiče, jsou zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo ztratili způsobilost k právním úkonům, navrhuje se jako alternativní možnost využití nevšední formy pěstounské péče. Tato forma bývá označována za péči poručenskou, avšak v praxi je běžně pojmenována jako poručnictví. Zákon o rodině se o této formě zmiňuje jako o poručenství.¹³

Tento staronový institut vnesla do našeho práva novela zákona o rodině platná od srpna 1998. Autoři Gabriel a Novák ve své knize uvádí: „Poručník se stává zákonným zástupcem dítěte, nevzniká však mezi nimi ze zákona takový poměr, jaký je mezi rodiči a jejich dětmi. Pokud poručník péči o dítě osobně vykonává, má on i dítě nárok na stejné hmotné zabezpečení, jako by šlo o péči pěstounskou. Poručník podává soudu zprávy o osobě poručence a jeho vývoji a prospívání, zpravidla v ročních intervalech.“¹⁴

V případě poručenství podléhá jakékoli rozhodnutí nového zákonného zástupce - poručníka v podstatných záležitostech týkajících se dítěte schválení soudu. Tak jako u pěstounské péče, tak i nyní se může například jednat o schválení volby povolání, změna státního občanství, příjmení, ale také důležitý souhlas k provedení lékařského úkonu. V těchto záležitostech poručník nežadá o povolení biologické rodiče, ale soud. Na poručníky jsou v značné míře kladeny psychologické nároky, které jsou paralelní s nároky na pěstouny. Klasická pěstounská péče by měla mít přednost před poručenstvím.¹⁵

Poručnictví může vykonávat i orgán sociálně-právní ochrany dětí a bývá nazýván jako veřejné poručenství. Z toho je zřejmé, že tuto funkci nemusí vykonávat

---

¹² GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

¹³ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

¹⁴ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008, s. 53.

¹⁵ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

pouze konkrétní člověk, ale i orgán sociálně-právní ochrany dětí, proto osobní péče o dítě není nezbytnou podmínkou poručnictví.¹⁶

1.1.3 Osvojení (adopce)

Laická populace má zažitý dřívější používaný termín adopce, ale v kontextu lze slova adopce a osvojení považovat za synonymum. Osvojení je nejčastější forma náhradní rodinné péče, která je v České republice realizovatelná. Psychologický slovník definuje osvojení jako: „...přijetí dítěte za vlastní adoptivními rodiči...“¹⁷ V případě osvojení dítěte rodičovská práva a povinnosti ve vztahu k biologickým rodičům zanikají a v plném rozsahu přecházejí na osvojitele.¹⁸

Rozlišujeme 2 základní formy osvojení neboli adopce:

- osvojení prosté, jinými slovy osvojení zrušitelné nebo také I. stupně,
- osvojení nezrušitelné, které je někdy označováno za osvojení II. stupně.¹⁹

Osvojení zrušitelné, u kterého je již z názvu patrný jeho význam - jedná se tedy o osvojení, které může být z důležitého důvodu v budoucnu soudem zrušeno na návrh osvojitele nebo osvojence. Dříve u zrušitelného typu platilo, že se osvojitelé nezapisovali do knihy narození příslušné matriky, ale následně jako rodiče do rodného listu dítěte. V polovině roku 2006 došlo ke změně zákona o rodině a nyní je stanoveno, že při zrušitelném osvojení musí být osvojitelé zapsáni v rodném listě dítěte, stejně jako jeho rodiče. Tím pádem se tyto formy podobají a rozdíly mezi formami se do značné míry ztrácejí.²⁰

Osvojení nezrušitelné, o kterém soud pravomocně rozhodne, nelze zrušit. Rodičovská práva a povinnosti k dítěti jsou nezměnitelná, stejně tak jako práva a povinnosti vůči osvojitelům. Vzhledem k tomu, že se jedná o závazné a nezvratné

---

¹⁶ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

¹⁷ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012, s. 12.

¹⁸ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

¹⁹ MATEJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999.

²⁰ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

rozhodnutí se zásadními závazky na celý život, lze osvojit pouze dítě starší jednoho roku. V případě obou forem, dítě, které je osvojené získává příjmení osvojitelů.²¹

Za předpokladu, že dojde k osvojení, tak dochází mezi osvojiteli a dítětem k příbuzenskému vztahu, stejně jako mezi dítětem a příbuznými osvojitelů. V České republice se zatím můžeme setkat pouze s osvojením dítěte, které je nezletilé. Často se usiluje o ukotvení možnosti osvojení občanů plnoletých s jejich samozřejmým souhlasem.²²

Dítě si může osvojit manželská dvojice, přesněji jeden z manželů v případě souhlasu druhého manžela, ale také manžel, manželka rodiče dítěte. Ve zřídka objevujících se případech může dítě osvojit osoba, která žije dlouhodobě bez partnera. Jinými slovy se tato osoba označuje jako samožadatel či samožadatelka. Osvojit lze pouze dítě, které je právně volné a biologičtí rodiče podepsali písemný souhlas, ve kterém se dítěte dobrovolně zříkají. Avšak tento písemný souhlas mohou rodiče udělit nejdříve do šesti týdnů po narození dítěte. Výše uvedený souhlas se provádí před soudem nebo před orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Často se jedná o podpis souhlasu k neurčitým žadatelům, prozatím nevybraných. V případě, že tento akt probíhá před soudem, mohou biologičtí rodičové navrhnout konkrétní osoby, kterými by bylo dítě osvojeno. Výběr uchazečů, předem určených provádí příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. V dalším případě se dítě může stát právně volným v situaci, kdy jeho rodiče o něj nebudou jevit dlouhodobý zájem.²³

V nynějším případě rozlišujeme 2 typy nezájmu rodičů:

- žádný nezájem,
- kvalifikovaný nezájem.²⁴

Žádný nezájem bývá často nazýván nezájmem od počátku života dítěte. Takový nezájem rodičů soud potvrdí v době, když se o dítě nezajímají ihned po porodu. Často se za příklad uvádějí útěky matek z porodnice, kdy je dítě v rukou

---

²¹ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

²² GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

²³ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

²⁴ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

zdravotníků. Chybí alespoň dvou měsíční styk s dítětem, informovanost o jeho stavu a vývoji.

O kvalifikovaný nezájem určený soudem se jedná v tu chvíli, kdy se rodiče přestanou zajímat o dítě, které je svěřené do péče jiné osoby nebo zařízení. Časové období bývá datováno alespoň šest měsíců od jeho předání.²⁵

Autoři Gabriel a Novák uvádějí: „V roce 2004 byl v České republice počet osvojených dětí (zrušitelně i nezrušitelně) 1297 (zpráva z České tiskové kanceláře- ČTK ze dne 27. 5. 2007). Na konci roku 2006 eviduje Ministerstvo práce a sociálních věcí v České republice celkem 2341 nevyřízených žádostí o osvojení, v roce 2006 v evidenci přibylo 912 žádostí. V roce 2004 žilo v České republice 1297 adoptovaných dětí (zpráva z České tiskové kanceláře- ČTK z 27. 5. 2007).“²⁶

1.1.4 Pěstounská péče

Pěstounská péče je považována za druhou základní formu náhradní rodinné péče hned po osvojení. Platí relace, že osvojení a pěstounská péče z pohledu svěřených dětí je přibližně 2:1.²⁷

Pěstounská péče z pohledu Matějčka je: „Právní vymezení určuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů. Pěstounská péče je zvláštní formou státem řízené a kontrolované náhradní rodinné výchovy, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěti i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali. Dítě se svěruje do péče jedince nebo manželské dvojici. Pěstouni mají právo rozhodovat o běžných věcech dítěte, k výkonu mimořádných záležitostí žádají souhlas rodičů, případně rozhodnutí za ně vydá soud.“²⁸ Z hlediska právního ukotvení již neplatí zákony, které jsou v této citaci zmíněny. Smysl a účel pěstounské péče vystihuje národní zpráva o rodině zpracovaná Ministerstvem práce a sociálních věcí v roce 2004 v publikaci Novotného, Ivančičové, Syrůčkové a Vondráčkové následovně:

---

²⁵ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

²⁶ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008, s. 46.

²⁷ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

²⁸ MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999, s. 34-35.

„ Hlavním cílem pěstounské péče je zajistit dítěti osobní individuální péči, obdobnou té, která je poskytována dětem ve vlastních rodinách, a která je z dlouhodobých zkušeností neoptimálnějším prostředím pro vývoj dítěte. Rodičům zpravidla zůstává zachována rodičovská zodpovědnost, mohou se s dítětem stýkat a mají k němu vyživovací povinnost. Vazby dítěte k širší rodině bývají také většinou zachovány. Při úspěšné pěstounské péči zůstávají vazby mezi bývalými pěstouny a dítětem zachovány i po skončení pěstounské péče, bývalí pěstouni často suplují roli prarodičů pro potomky dětí, kterým poskytli náhradní rodinu.“²⁹

Pakliže má být dítě svěřeno do pěstounské péče, musí o tom rozhodnout soud. V pěstounské péči není zásadně vyloučen styk biologických rodičů s dítětem. V případě, že rodiče nejsou zbaveni rodičovských práv, rozhodují oni o volbě povolání a vycestování dítěte do zahraničí. Z toho vyplývá, že pěstoun není zákonným zástupcem dítěte.³⁰

Uplatňují se dva typy pěstounské péče. Mezi první typ se řadí individuální pěstounská péče, která probíhá v běžném rodinném prostředí. Za druhý typ je považována pěstounská péče skupinová, která probíhá ve zvláštních zařízeních, které jsou určené pro výkon pěstounské péče nebo v SOS dětských vesničkách. Smyslem instituce pěstounské péče je poskytnout náhradní rodinné prostředí dětem v případě, že nemohou delší dobu vyrůstat v prostředí biologické rodiny, neosobní péče ohrožuje a narušuje jejich vývoj nebo nemohou být z různorodých důvodů svěřeny do osvojení. Za tyto důvody se považují právní, zdravotní, sociální nebo psychologické.³¹

Od počátku roku 2013 vznikla pěstounská péče na přechodnou dobu, která je jinými slovy nazývána profesionální pěstounství a může trvat nejdéle jeden rok.³² Obecně můžeme říci, že se o výše uvedenou péči jedná v takovém případě, kdy biologičtí rodiče dítěte nejsou dočasně schopni provádět rodičovské povinnosti, soustavně a kvalitně pečovat o dítě. Také to může být v případě, kdy se pro dítě zajišťuje dlouhodobé řešení v podobě klasické pěstounské péče nebo osvojení.

---

²⁹ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014, s. 181.

³⁰ MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999.

³¹ MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999.

³² NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

I v tomto případě o umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu rozhoduje soud, stejně jako u ostatních typů pěstounství.³³

Smyslem pěstounské péče na přechodnou dobu by tedy mělo být především:

- pomoci dětem a mladým lidem v nouzi, podpořit je při uspokojivém překlenutí období rozhodování o jejich dalším soudu, usnadnit jim zvládnutí situace, když se ocitnou náhle mimo domov a podobně,
- poskytnout rodičům čas na vyřešení osobních problémů či vztahů,
- diagnostika, terapie a prognóza dalšího vývoje dítěte.³⁴

Také nesmím opomenout, že pěstounská péče na přechodnou dobu má své osobité znaky v porovnání s ostatními druhy náhradní rodinné péče. Mezi tyto znaky patří možnost návratu dítěte do biologické rodiny, spolupráce s biologickou rodinou a umístění dítěte na základě souhlasu biologických rodičů.³⁵

Úskalí pěstounské péče na přechodnou dobu je už patrné z jejího názvu, kdy není přesně specifikována doba. Slova dočasně a přechodně můžeme chápat jako horizont několika měsíců, maximálně však jednoho roku. Pro děti opuštěné, zanedbávané a týrané, které nemohou být v určitou dobu s biologickými rodiči, a zároveň nechceme, aby pobývaly v ústavním zařízení, připadá pěstounství na přechodnou dobu jako nejlepší možné řešení. Autoři Gabriel a Novák se domnívají, že dříve nebo později musí dojít k závěru: „Profesionální pěstounství se pravděpodobně rozdělí na dva základní typy. Na krátkodobější a dlouhodobější.“³⁶

Krátkodobější pěstounství na přechodnou dobu může sloužit jako předstupeň dlouhodobé náhradní rodinné péče. Tato rodina představuje pro dítě průchozí mini-zařízení, ve kterém se budou střetávat děti na odchodu s dětmi nově přicházejícími. Lze podotknout, že v těchto pěstounských rodinách bude na krátkou dobu umístěno pouze jedno dítě. Očekává se, že rodiny s těmito dětmi budou předimenzovány.³⁷

---

³³ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

³⁴ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008, s. 54.

³⁵ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

³⁶ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008, s. 59.

³⁷ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

Dlouhodobější pěstounství zahrnuje případy, ve kterých se nejedná o klasickou pěstounskou péči nebo osvojení. Neschopnost biologických rodičů o dítě řádně pečovat má pouze dočasný charakter. Podmínky jsou v biologické rodině upraveny tak, aby se tam dítě mohlo vrátit. Dítě v náhradní rodině může pobývat několik měsíců, případně i pár let.³⁸

Je evidentní, že požadavky kladené na uchazeče výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu jsou opravdu vysoké, a to včetně požadavků na rozsah přípravy budoucích pěstounů.

V závěru této kapitoly uvádím, názor autorky Nožířové, která tvrdí: „Ne jenom u pěstounství na přechodnou dobu, ale i u dalších „novinek“ v sociálně právní ochraně dětí doporučuji otevřený přístup. Přemýšlet o nových možnostech a přístupech. Hledat cesty, „jak to udělat, aby to šlo“, a nikoliv vše nové odmítat, pro svou pohodlnost, jednoduchost nebo obavy. Veškeré cesty, které takto najdeme, mohou být prospěšné dítěti. A kvůli němu jsme zde především, ne? Jenom pro ujasnění: hledáním cest mám na mysli samozřejmě hledání cest legálních. Do procesu zprostředkování náhradní rodinné péče by mělo zasahovat co nejméně lidí, neboť se jedná o proces velmi niterný a intimní.“³⁹

---

³⁸ GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*, Praha: Grada, 2008.

³⁹ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012, s. 23.

2 Historie pěstounské péče a osvojení

Druhá kapitola se zaměřuje a blíže specifikuje zachycení nejvýznamnějších mezníků pěstounské péče a osvojení, které se promítají až do současnosti. Nejprve se zaměříme na počátky náhradní rodinné péče, dále charakterizujeme období mezi osvícenstvím a první světovou válkou. V neposlední řadě pak identifikujeme období mezi světovými válkami a období po druhé světové válce. Kapitola je završena vývojem této problematiky po roce 1989. Pro tuto kapitolu je důležité si uvědomit, jak se chronologicky vyvíjela pěstounská péče a osvojení, jelikož její historický odkaz sahá až do 21. století, tedy do současnosti.

2.1 Počátky náhradní rodinné péče a odkaz ve Starém Římě

Historie náhradní rodinné péče má kořeny již v samé historii lidstva. K přijetí dítěte do náhradní rodinné péče musela být motivace, která se odvíjela dle aktuálního nastavení společnosti. Výjimkou nebylo přijetí dítěte do rodiny se záměrem získání majetku nebo levné pracovní síly. Dítě nebylo pro společnost přínosem oproti dospělému jedinci z toho důvodu, že nebylo pracovně činné. K uznání některých práv dítěte dochází v období feudalismu, ale i tak je hodnota dětského života značně nízká. Osvojení nabývá právní normy už za starého Říma. Nožířová ve své publikaci uvádí pojem: „*adoptio naturam imitatur*“, což znamená vztah mezi osvojencem a osvojitelem je podobný, jako vztah mezi rodiči a vlastním dítětem.⁴⁰

V Římském právu měl větší pravomoc muž, protože byl hlavou rodiny a živitelem. Z toho vyplývá, že osvojit dítě mohli pouze muži. Předpoklad pro osvojení byl věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem minimálně 18 let. Nepovolovala se adopce vlastních nemanželských dětí. Osvojení má počátky v odkládání přespočetných dětí, kdy tyto děti byly odkládány na určené místo k přežití a plnému adaptování v nové rodině. Častým způsobem bylo využití toren u kostelů.⁴¹

---

⁴⁰ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012, s. 27.

⁴¹ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

Za počátky pěstounské péče můžeme označit placené kojné, následně i chůvy, opatrovnice a pěstounky, se kterými se setkáváme ve starověku v městských státech řeckých a Římě. Kojné se shromažďovaly u sloupu Columna Lactaria.⁴²

Za významnou kritiku považují spis Informatorium školy mateřské z roku 1632, jehož autorem je Jan Ámos Komenský. Kritikou byla skutečnost kojných, které oponují přirozenosti a Bohu.⁴³

Dalším odmítavým důvodem kojných bylo, že dítě z mléka přijímá negativní vlastnosti kojné. Matějček ve své publikaci uvádí: „Pověra, že dítě s mlékem kojné přijímá i její povahu, může tedy mít i racionální podklad: V chování lidí takto v dětství odchovaných se nápadně často projevíly následky deprivace, frustrace a psychických traumat – a jejich okolí pro to našlo jednoduché, přímočaré vysvětlení.“⁴⁴

Vývoj pěstounské péče a osvojení byl ovlivněn zřizováním nalezinců, vysokou kojeneckou, ale i dětskou úmrtností.⁴⁵

2.2 Období mezi osvícenstvím a první světovou válkou

Výše uvedené období je charakteristické zakládáním nalezinců, ale kojné se do pozadí nedostávají. Zřizování nalezinců pokračuje, ale s rozvojem kapitalismu se objevují hlasy proti hromadné ústavní výchově. Význam individuální péče v rodině a její adekvátní náhrada by měla být povinností. Dochází k výraznému posunu v myšlení a přístupu společnosti. Důraz se neklade pouze na přežití dítěte, ale současně i na jeho řádnou výchovu k prospěchu society.

Zemský zákon chudinský, který nabyl platnosti dne 3. 12. 1868, představoval významný právní dokument v péči o děti. Veřejná péče o opuštěné a osiřelé děti se poskytovala v rámci chudinské péče ve formě domovských obcí. Roku 1908 byla vytvořena Česká zemská komise pro péči o mládež při Zemské školní radě. Jednalo se o instituci, která během první světové války řešila krizové situace spojené s péčí

---

⁴² MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999.

⁴³ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

⁴⁴ MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999, s. 26.

⁴⁵ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

o děti. Nejčastěji se péče týkala dětí, kterým zemřeli rodiče, nebo pocházely ze sociálně slabých rodin.⁴⁶

V tomto období se již začíná objevovat pěstounská péče. Důraz byl kladen na řádnou a pečlivou výchovu opuštěných dětí, jelikož kvalitní a pozorná výchova je nejlepší prevencí před dalšími sociálně patologickými jevy. Důležitou osobností této fáze je Vojtěch Franc, který publikoval odborný spis s názvem „O nalezcích v Čechách“. Některé z jeho myšlenek se odráží i v současnosti.⁴⁷

2.3 Období světových válek

Po první světové válce došlo k zásadnímu obratu, kdy prioritou není pouze zájem osvojitelů, ale přihlíží se i na zájem dítěte. Nepsaným celonárodním programem se stala ochrana dítěte, dále došlo ke vzniku mnoha nezávislých orgánů. Péče o válečné sirotky byla pro mnohé státy závažná, a to z morálního i finančního pohledu.⁴⁸

V této fázi vývoje dochází k potřebné specializaci a přibývání vzdělaných sociálních pracovníků. Nicméně sociální oblast je stále zajišťována občany, zejména lékaři a pedagogy. Jejich aktivita byla zpravidla bezplatná a dobrovolná. Organizační střediska, která byla zřízena v každém okrese, se stala pomocnými orgány zákonné péče o mládež. Hlavní úloha organizačních středisek spočívala v poskytování a zastupování soudů a úřadů.⁴⁹

První jednotnou právní úpravu institutu osvojení charakterizoval zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení, vydaný dne 28. 3. 1928. Tento právní předpis ukotvoval cíl osvojení zcela odlišně než současná právní úprava. Hlavním cílem osvojení bylo nalezení vhodného dědice pro osvojitele. Osvojení bylo chápáno zejména jako majetkoprávní institut. Osvojitelem mohl být pouze člověk starší čtyřicet let, který neměl vlastní děti – manželské či nemanželské. Osvojení člověka zletilého bylo z majetkových důvodů možné. Také šlo osvojit zletilou osobu, která již uzavřela manželství. Výchovná funkce náhradní rodiny byla zcela potlačena. Osvojení lze identifikovat spíše jako smluvní vztah, nežli vytvoření citových vazeb mezi

---

⁴⁶ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

⁴⁷ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

⁴⁸ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

⁴⁹ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

osvojitelem a osvojencem. Zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení bral v potaz pouze osvojení zrušitelné.⁵⁰

2.4 Období po druhé světové válce

Období po druhé světové válce bylo specifikováno zákonem č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který znal pouze zrušitelné osvojení a osvojení ztrácí svůj majetkoprávní charakter. Zájem státu byl určen dítěti, kterému mělo být zajištěno náhradní rodinné a výchovné prostředí. Již neplatily podmínky stanovené zákonem č. 56/1928 Sb., o osvojení. Konkrétně se jednalo o dosažení věku čtyřiceti let nebo bezdětnost.

Osvojení se váže na svolení soudu a zanikají práva vůči biologické rodině. Novinkou je existence o příbuzenském vztahu mezi osvojencem a rodiči osvojitele. Zákon č. 15/1958 Sb., o změně předpisů o osvojení, zavádí do české legislativy nezrušitelné osvojení. Z toho zákona plyne, že osvojitel je zapisován do matriční knihy namísto biologických rodičů dítěte.

Po druhé světové válce je upřednostňována kolektivní péče v náhradní rodině. Rozvoj kolektivní péče ovlivnil zákon o rodině č. 94/1963 Sb., který postupem času prodělal výrazné změny související s novelou Občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.

Dále dochází k obecnějšímu chápání významu náhradní rodinné péče, přestože názory o „ideálu náhradní rodinné péče“ se zásadně liší od současnosti a to zejména na straně politiků. Pěstounskou péči upravuje zvláštní zákon, konkrétně č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči.⁵¹

2.5 Současnost

Po roce 1989 se česká společnost začala rychle přizpůsobovat západoevropským modelům hospodářského systému, kdy dochází ke změnám chování české populace – zvyšuje se věk prvorodiček a klesá počet uzavření sňatků. Dále roste počet nežádoucích jevů, které nejvíce charakterizuje narůstající věk prvorodiček,

---

⁵⁰ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

⁵¹ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

jehož následkem je zvýšené riziko vrozených chorob u dětí a možnost neplodnosti. Tyto fakta neovlivňuje pouze jeden faktor, ale zpravidla se jedná o souhrn několika činitelů, mezi které řadíme špatnou životosprávu, kouření nebo stres. Významnou úlohu v tomto fenoménu současnosti hraje také psychický stav obou partnerů při nemožnosti počít dítě. Následně dochází k rozvoji sanace rodiny. Pojem sanace rodiny představuje způsob sociální práce, která vede k nápravě škod nebo k obnově žádoucího stavu. Při efektivní sanaci rodiny je důležitá motivace a spolupráce klientů.⁵²

Vývoj moderní medicíny má obrovský význam pro rozvoj náhradní rodinné péče v České republice, a to zejména z důvodu snížení kojenecké úmrtnosti. Chování naší populace pravděpodobně souvisí s přejímáním chování z jiných kulturních modelů. Společenský vliv vůči rodině se neustále formuje, jelikož důraz je kladen na zájem dítěte. Počátkem devadesátých let se začíná rozvíjet i neziskový sektor, který má významnou roli v této problematice. Vznikají neziskové organizace, jež zaměřují svoji činnost právě na tuto problematiku.

Dalším podstatným a aktuálním právním dokumentem v oblasti náhradní rodinné péče byl považován zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ze kterého vyplývají další řízení rozhodná pro osvojení. Nutné je zmínit i zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách a v neposlední řadě zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Mezi primární mezinárodní dokumenty patří Úmluva o právech dítěte, která zdůrazňuje harmonický rozvoj osobnosti dítěte v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění.⁵³

Novotná a Burdová definují náhradní rodinnou péči následovně: „Děti dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo děti, které nemohou být ponechány v tomto prostředí, mají právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem v podobě některé z forem náhradní výchovy.“⁵⁴

Stěžejními dokumenty pro oblast náhradní rodinné péče a pro právní řád České republiky je ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění a Listina základních práv a svobod, ze které vyplývá ochrana rodiny obecně.

---

⁵² NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

⁵³ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

⁵⁴ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*, Praha: Linde, 2007, s. 7.

Lidský život je velmi různorodý, každý jedinec je originál a situace, které zažívá, jsou velmi individuální. Legislativu ovlivňuje lidský faktor, který mnohdy působí na kvalitu zákona kontraproduktivně. Žádný zákon nemůže předem přesně popsat všechny alternativy lidského chování a jednání. Z výše uvedeného vyplývá, že vždy vzniká určitá dimenze pro „fantazii“. Záleží pouze na každém z nás, jak tento prostor využije. Možností je, zda budeme chtít zákon zneužít nebo zda pozitivně využijeme jeho shovívavost k tvorbě nových, legálních a morálních trendů.

Spousta lidí se domnívá, že organizací věnujících se sociální práci je dostatek, opak je však pravdou. V dnešní době existuje kvalitně vybudovaná sociální síť, ve které máme na výběr z poměrně velkého množství různých služeb. Nicméně stát a kraje musí rozvoj sociálních služeb neustále podporovat a rozvíjet. Klíčovým rozvojem je plánované posílení respitních, jinak řečeno odlehčovacích služeb pro pěstouny. Problém limitující rozvoj služeb může představovat jejich financování a dostupnost. V současnosti se na vzniku potřebných služeb může také podílet úzká spolupráce při financování z rozpočtu evropských sociálních fondů.

Nynější stav představuje kompromis, který v praxi spočívá v balancování mezi tím, co je správné, a co nikoliv. Přesněji řečeno, jak hluboko můžeme zasáhnout do práv klienta, jelikož je velmi obtížné určit, do jaké míry jeho práva sahají a kde končí. Mnohdy se dostáváme do střetu práv biologických rodičů a dítěte.

Rok 1989 zaznamenal obrovský přínos ve formě otevření hranic, a my se tak mohli „přiučit“ novým věcem nebo se inspirovat v jiných zemích. Bohužel při obohacování se o nové věci často dochází k jejich chybné interpretaci. Modely, které fungují výborně v jiných zemích, nemusí dosahovat skvělých výsledků i u nás. Při přejímání modelů je důležité zohlednit jejich úpravu vůči našim podmínkám. Z modelu lze přebrat jen to, co se nám hodí nebo co český systém podpoří, dotvoří a zocelí. Není však možné, abychom čerpali z mnoha odlišných systémů a následně tyto části zakomponovali do naší praxe.

V současnosti dochází ke zvyšování životní úrovně, čímž se zlepšují i podmínky pro výchovu dětí. Na druhou stranu nesmíme opomenout ani výskyt civilizačních problémů, které souvisí s reprodukcí. V dnešní době se neustále pracuje na zkvalitňování ústavní péče, vznikají dětské domovy rodinného typu a zájem dítěte nabývá stále většího významu. Právě výše uvedené podmínky jsou považovány

za maximálně pozitivní ukazatele stavu společnosti. Historie zprostředkování náhradní rodinné péče je opravdu dlouhá a pestrá. Její budoucnost je však ještě delší a barvitější.⁵⁵

---

⁵⁵ NOŽÍŘOVÁ, J., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Linde, 2012.

3 Legislativní ukotvení pěstounské péče

Legislativní ukotvení pěstounské péče jako celku je důležité pro veškeré její pojetí, jelikož z něj vychází nejen práva a povinnosti pro pěstouny, ale také postoj k dítěti jako osobnosti už od jeho narození. Na úvod této kapitoly se zaměříme na Úmluvu o právech dítěte, dále pak popíšeme zákon č. 359/199 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který je v pěstounské péči velmi důležitý. Následně se věnujeme občanskému zákoníku a jeho ukotvení rodinného práva.

3.1 Úmluva o právech dítěte

Každé dítě na světě by mělo získat nejlepší start do života. Všechny děti mají právo na vzdělání, bezpečný život v bezpečném prostředí, udržení kontaktu s vlastní rodinou, obdržet nejlepší péči v období nemoci a získat prostor pro naplnění svých snů. Z tohoto důvodu vznikla Úmluva o právech dítěte, která zastává názoru rovnocennosti pro všechny děti bez ohledu na to, kde žijí.

Tato nejrozšířenější smlouva, deklarující lidská práva vznikla a byla přijata Valným shromážděním Organizací spojených národů- OSN dne 20. listopadu 1989. Úmluva o právech dítěte obsahuje 54 článků, které jsou rozděleny do čtyř hlavních kategorií. Mezi tyto kategorie patří: hlavní zásady, právo na přežití a rozvoj, právo na ochranu a právo na zapojení se do společnosti.

Hlavní zásady tvoří obecný základ pro veškerá práva dětí. Objevuje se zde definice dítěte, odstranění diskriminace, nejlepší zájem dítěte, právo na život, přežití a rozvoj a respekt k názoru dětí. V Úmluvě o právech dítěte, konkrétně v hlavních zásadách Unicef definuje dítě následovně: „Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud právního řádu, jež se na dítě vztahuje, není zletilost dosažena dříve. Výbor pro práva dítěte, výkonný orgán řídící se Úmluvou o právech dítěte, doporučuje všem zemím, aby přehodnotily hranice dospělosti, pokud je stanovena pod 18 let.“⁵⁶

---

⁵⁶ Unicef: Česká Republika. *Unicef* [online]. Praha: Unicef, 2004 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete>

Právo na přežití a rozvoj obsahuje články s názvy Právo na ochranu, Role rodiče, Přežití a vývoj, Registrace jména a národnosti, Identita a dle mého názoru moc zajímavé ukotvení posledního článku s názvem Svoboda ve výběru náboženství a myšlenkového směru, který Unicef v Úmluvě o právech dítěte popisuje následovně: „ Děti mají právo věřit a přiklánět se k tomu, co je jim blízké, mohou praktikovat náboženské zvyky, pokud tím neomezují svobodu druhých lidí. Rodiče by měli své děti vést a poskytovat jim etické a morální rady při rozhodování v těchto otázkách. Náboženské skupiny z celého světa vyjadřují podporu Úmluvě o právech dítěte, která nijak neomezuje rodiče v tom, aby děti vychovávali ve své víře. Na druhé straně Úmluva o právech dítěte zmiňuje, že s tím, jak dítě roste a vytváří si vlastní názor, má právo přijmout vlastní postoj k náboženským tradicím a hodnotám, ve kterých vyrůstalo. Úmluva podporuje děti, aby přemýšlely o svém kulturním zázemí, ale zároveň podotýká, že každý má právo praktikovat své kulturní a náboženské tradice.“⁵⁷

Práva na ochranu se snaží popsat veškerá opodstatnění na ochranu a bezpečí dítěte. Jinými slovy je často nazýváno, jako život bez násilí. Zahrnuje články s názvy Právo na ochranu, Únos, Ochranu před různými formami násilí, Děti s nefunkčních rodin, Adopce, Děti uprchlíků a Dětskou práci. O adopci se zde hovoří jako o právu dětí získat ochranou péči u adoptivní rodiny nebo v pěstounské péči, kdy na prvním místě musí být vždy to, co je nejlepší pro dítě. Tyto pravidla se váží k zemi rodné, ale i k zemím, do kterých se přistěhovaly.

Poslední, stěžejní kategorií je právo na zapojení se do společnosti, hlas, který je slyšet. Obsahuje právo na ochranu, respekt k názoru dětí, svobodu vyjadřování, svoboda ve výběru náboženství a myšlenkového směru, svoboda shromažďování se, právo na soukromí a svobodný přístup k informacím. Zajímavý je respekt k názoru dětí. V případě, že rodiče potomků podstupují rozhodnutí, které by ovlivnilo život dětí, mají právo se k tomu vyjádřit a na názor dětí by se měl brát ohled.⁵⁸

---

⁵⁷ Unicef: Česká Republika. *Unicef* [online]. Praha: Unicef, 2004 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete>

⁵⁸ Unicef: Česká Republika. *Unicef* [online]. Praha: Unicef, 2004 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete>

3.2 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

S tímto zákonem pracují sociální pracovníci na odboru sociálně-právní ochrany dětí. Je pro ně stěžejním dokumentem, který ukotvuje a popisuje zprostředkování a osvojení pěstounské péče.

Podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, hlava IV zprostředkování osvojení pěstounské péče §20 uvádí: „Zprostředkování osvojení a pěstounské péče spočívá ve vyhledávání dětí uvedených v §2 odstavci 2 vhodných k osvojení nebo ke svěřeni do pěstounské péče a nalezení vhodných osvojitelů nebo pěstounů pro tyto děti. Osvojení nebo pěstounská péče v České republice a osvojení dětí z ciziny do České republiky se zprostředkuje jen na žádost fyzické osoby, která má zájem osvojit dítě nebo přijmout dítě do pěstounské péče; žádost občana České republiky, který má na jejím území trvalý pobyt nebo který je podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky, 1a) je hlášen k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů, (dále jen "žadatel") se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností.⁵⁹

Dále dle výše jmenovaného zákona, §21 popisuje postup obecního úřadu s rozšířenou působností při zprostředkování pěstounské péče a osvojení. V §22 zmiňují evidenci pro zprostředkování pěstounské péče a osvojení krajským úřadem a v §23 vedení evidence pro zprostředkování pěstounské péče a osvojení ministerstvem. Další zprostředkování pěstounské péče a osvojení krajským úřadem zaštiťuje §24. Poté §25 nese název zprostředkování osvojení Úřadem, kde je vedena kartotéka dětí, které jsou vhodné k osvojení na území České republiky nebo v zahraničí. Také je hlídán stav evidence a v případě závažného porušení Úřad děti z evidence vyřazuje. Na tento paragraf navazuje §26, který slouží pro zprostředkování osvojení Úřadem, jde-li o osvojení v České republice.

Ze zákona 359/1999 Sb., hlava IV zprostředkování osvojení a pěstounské péče je završeno §27, který vede odborné posuzování pro záměr zprostředkování pěstounské péče a osvojení. U dítěte je posuzován stupeň tělesného a duševního vývoje, počínaje i specifických nároků a potřeb. Dále se hodnotí vhodnost náhradní

---

⁵⁹ *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha, 1999 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7263/Zakon_o_socialne-pravni_ochrane_deti.pdf

rodinné péče a jejich forem. U žadatelů je brán zřetel na charakteristiku osobnosti, psychický a zdravotní stav. Podstatné je, zda žadatel může provádět dlouhodobou péči o dítě, má dispozice na správnou motivaci a výchovu. Posuzována je i stabilita manželského vztahu, prostředí v rodině a dalších faktů, které jsou zásadní pro osvojení dítěte či svěření do pěstounské péče. Na základě zjištění všech nezbytně nutných skutečností ministerstvo provede posouzení do 30 dnů.⁶⁰

3.3 Občanský zákoník a jeho ukotvení rodinného práva

Rodinné právo je založené na vztazích a emocích. Nejdůležitější změny v rodinném právu jsou datovány k 1. lednu roku 2014. Úprava vztahů související s pěstounskou péčí obsahuje kromě občanského zákoníku i další právní předpisy. Nejvýznamnější z nich je nyní zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.⁶¹

Občanský zákoník je základním předpisem soukromého práva a obsahuje práva a povinnosti výhradně ve vztahu mezi pěstounem a dítětem, které je v pěstounské péči. Výše uvedený zákon má také povahu předpisu veřejného práva, protože upravuje také práva a povinnosti pěstounů a osob, kteří chtějí být pěstouny a to v souvislosti k orgánům veřejné správy, též jednotlivé kompetence orgánů sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k pěstounské péči.

Pro oblast pěstounské péče se sociálně-právní ochranou dětí rozumí zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno v biologické rodině. Z orgánů veřejné správy plní u pěstounské péče nejvýznamnější roli obce s rozšířenou působností, obecní úřady a krajské úřady. Obecní úřady zabezpečují celou řadu činností, mezi které patří poradenská činnost pro vhodné pěstouny. Poradenská pomoc souvisí se svěřením dítěte do pěstounské péče a obzvláště v otázkách výchovy dítěte.

Významnější pravomoci náleží krajskému úřadu, který zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se pěstouny a poskytuje poradenskou pomoc

---

⁶⁰ *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha, 1999 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7263/Zakon_o_socialne-pravni_ochrane_deti.pdf

⁶¹ NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

související se svěřením dítěte do pěstounské péče, počínaje speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu. Časová meze přípravy k zařazení žadatele do evidence pro zprostředkování pěstounské péče dosahuje 48 hodin a u žadatelů zařazených do evidence osob, které mohou provádět pěstounskou péči na přechodnou dobu je nejméně 72 hodin. V případě žadatelů, kteří už alespoň jedenkrát dokončili přípravu, se doba snižuje.

Obecní úřad také zabezpečuje kontrolní popřípadě i dohlednou činnost a sleduje vývoj dětí, které byly svěřeny do výchovy jiné osoby a pěstounské péče. Zaměstnanci obce s rozšířenou působností mají za úkol docházet do prostředí, ve kterém dítě žije a je vychovááno, nejméně jedenkrát za tři měsíce v období prvních šesti měsíců péče nahrazující. Poté se dítě navštěvuje jedenkrát za šest měsíců.⁶²

---

⁶² NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČOVÁ, P., *Nový občanský zákoník rodinné právo*, Praha: Grada, 2014.

4 Pěstounská péče na přechodnou dobu a její specifika - fenomén 21. století

Čtvrtá kapitola je věnována pěstounské péči na přechodnou dobu, což je v současnosti nový a hojně využívaný fenomén v péči o děti, o které nemohou z nějakého důvodu pečovat jejich biologičtí rodiče. Pěstounská péče na přechodnou dobu koresponduje s hlavním specifikem pěstounské péče ve 21. století.

Kapitola se tedy zabývá současným pojetím pěstounské péče na přechodnou dobu. Dále specifikujeme kritéria pro výběr vhodných pěstounů na přechodnou dobu, poté vymezíme pozitiva a negativa pěstounské péče na přechodnou dobu.

Kapitolu uzavře finanční zajištění pěstounských rodin na přechodnou dobu.

4.1 Současné pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu ve 21. století

Pěstounská péče na přechodnou dobu je specifická forma pěstounské péče, která je určena výhradně pro děti, jejichž rodina není dočasně schopná o ně pečovat, ale předpokládá se, že se její poměry upraví a rodina převezme dítě zpět do péče. Specifickou formou pěstounské péče na přechodnou dobu je starost o novorozence a kojence od narození do doby jejich osvojení. Tento druh by měl zmírňovat rané trauma z pobytu v ústavním zařízení po dobu prvních měsíců života dítěte. V řadě případů by neměla délka pobytu v pěstounské péči na přechodnou dobu přesáhnout jeden rok. V době, kdy je dítě umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu je intenzivně řešeno jeho trvalé umístění zpět do biologické rodiny, nebo jiná alternativa náhradní rodinné péče v podání adopce či pěstounské péče.

Pěstounská péče na přechodnou dobu klade vysoké nároky na pěstouny z hlediska profesionálního přístupu a velikou míru informovanosti o situaci a obtížích dítěte, které se dostává do jejich péče. Procesy výběru pěstouna v pěstounské péči na přechodnou dobu jsou vtěsněny do týdnů či měsíců, oproti

běžné pěstounské péči, kdy probíhají roky. Doba pobytu v pěstounské péči na přechodnou dobu tvoří fázi adaptace a následujícího odpoutání.

Pěstoun na přechodnou dobu by měl s dítětem o dané situaci komunikovat co nejvíce možně otevřeně a brát v potaz jeho věk a vývojovou úroveň. Je důležité se vyhnout nepravdivým informacím a nepřesným sdělením. U pěstounské péče na přechodnou dobu je velmi důležitá citlivost vůči verbálním či neverbálním projevům dítěte. Z důvodu krátkého společného pobytu je zvýšené riziko nesprávné interpretace některých projevů. Dítě, které má za sebou řadu nepříznivých zkušeností s traumatickým podtextem, si může některé způsoby péče ze strany pěstouna vysvětlit jako ohrožení. Na druhou stranu si také pěstoun chování dítěte může vysvětlit chybným způsobem s hledáním nesprávné příčiny.

Raná pěstounská péče na přechodnou dobu, která je vymezená pro kojence, má vzhledem k věku dítěte své zvláštnosti. Mezi tyto zvláštnosti patří adaptace mezi dítětem a pěstounem, která je zpravidla rychlá. Pouto k sobě nachází bez větších problémů a komplikací. Pěstouni mohou poskytnout o dítěti bližší informace, jak se stravují, pečují o hygienu, jaký je jejich denní režim a jaká je oblíbená činnost. Často se u dětí objevují přechodné, zhoršující se nálady a změny ve spánkovém režimu, které postupně odezní. Platí pravidlo, že čím menší je dítě, tím snazší je celý průběh adaptace a soužití.

Vzhledem k tomu, že pěstounská péče na přechodnou dobu je náročná, je nezbytná příprava a průběžná podpora pěstounů z řad sociálních pracovníků a dalších odborníků v celém procesu pěstounské péče na přechodnou dobu. Pěstounům na přechodnou dobu je poskytována podpora v podobě dalšího vzdělávání. Jde o vzdělávání na různá témata, jako je získání nových informací a schopností v oblasti péče o dítěti, získání znalostí a dovedností při péči o specifické skupiny dětí, zvládnutí krizových situací, příprava dítěte na osamostatňování, ale i odborná témata, jako je prevence syndromu vyhoření, efektivní komunikace s dítětem nebo identita dítěte v pěstounské rodině a kontakt s biologickou rodinou. Je zapotřebí se pečlivě věnovat motivací žadatelů, jejich zkušenostem a osobnostním charakterem.

Legislativní úprava požaduje po pěstounech na přechodnou dobu rozsáhlejší

přípravu, než li je u běžných žadatelů. Nejdůležitější a nejstěžejnější na práci pěstouna na přechodnou dobu je pochopit svoji roli.⁶³

4.1.1 Kritéria výběru pěstounů na přechodnou dobu

Na osobu vykonávající pěstounskou péči na přechodnou dobu lze nahlížet jako na profesionála, který vykonává specifickou činnost v oblasti výchovy a péče o ohrožené děti. Z toho důvodu jsou na žadatele, kteří chtějí vykonávat tuto činnost kladeny vysoké nároky z hlediska životního zabezpečení, osobního profilu, výchovně zdravotních kompetencí a odborných znalostí.

Z hlediska životního zabezpečení musí žadatelé splňovat možnost bezpečného a kvalitního zaopatření života novorozence. Na pěstounskou péči na přechodnou dobu by měly být kladeny přísnější nároky, než na běžnou pěstounskou péči a to z toho důvodu, že tito pěstouni budou úzce spolupracovat s budoucími rodiči. Měli by mít lepší komunikační schopnosti, umět rychleji navázat kontakt a vybudovat si vztah k dětem. Tito pěstouni by měli mít naplněné rodičovské potřeby u svých dětí, aby si k dětem nevytvořili citové pouto.

Hlavním kritériem je pohled na děti, domácnost a dosavadní kariéru. V jejich anamnéze by měly být vyloučeny drogy, alkohol, prostituce, kriminalita a gamblerství. Z hlediska partnerských vztahů by neměli být více než dvakrát rozvedeni, protože to je ukazatel neschopnosti navázat a udržet rovnovážný vztah a tím pádem i rodinné prostředí. Důležité je, aby mezi dočasnými a trvalými dětmi byl věkový rozdíl nejméně deset let a znemožněny by měly být i erotické vazby.⁶⁴

4.1.2 Pozitiva současného pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu

Nejen pro dítě, ale i pro společnost je základním kamenem rodina, ne každé dítě má štěstí vyrůstat ve funkční rodině, která je pro něj to nejcennější co v životě může dostat. Přednost před institucionální péčí by měla mít vždy náhradní rodinná

---

⁶³ LEXOVÁ, J., PAZLAROVÁ, H., ŠTOKROVÁ, T., MATOUŠEK, O., *Sborník dobré praxe*, Praha: ANR ČR, 2010-2013.

⁶⁴ *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*, Vyd. 1., Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, ISBN 978-80-7421-039-6.

péče, kterou je důležité podporovat a povznášet kupředu. Zkušenosti, které dítě získá v prvním roce života, znázorňují jeho základ pro další budování postojů, schopností, ale i dovedností. V případě, že se dítě nachází v zanedbané rodině, mělo by se dostat co nejdříve do náhradní rodiny.

Zásadním kladem pěstounské péče na přechodnou dobu je navázání brzké citové vazby k pěstounce, nebo oběma rodičům pěstounům, což pomáhá k pozitivním změnám ve vývoji dítěte.

Vágnerová ve své publikaci uvádí: „ Děti, které se dostanou do náhradní rodiny včas, si většinou rychle vytvoří k náhradním rodičům bezpečnou vazbu a naopak, vyhýbavé chování a obtíže s navázáním vztahu jsou tím častější, čím je dítě starší. Ve skupině dětí, které přišly do náhradní rodiny do šesti měsíců svého věku, jich ve svých jedenácti letech trpělo závažnými psychickými potížemi 8%, zatímco mezi dětmi, které přišly do nové rodiny později, jich bylo již 21%. Věk, kdy se děti dostávají do náhradní rodiny, je důležitý nejenom proto, že starší děti mohou být ve větší míře zatíženy kumulací negativních důsledků předchozího života, ale mají i jiné potřeby, které musí náhradní rodiče respektovat.“⁶⁵

Forma pěstounské péče na přechodnou dobu se mnohdy stává zaměstnáním pro pěstouna. Avšak tuto pěstounskou péči může vykonávat pouze jedna osoba, zpravidla se touto osobou stávají ženy, které jsou samy a nemohou mít vlastní dítě nebo jejich děti jsou natolik velké, že odešly z domova. Rodiny poskytující pěstounskou péči jsou podporovány po stránce vzdělávání a dostává se jim psychologická podpora v obtížných situacích.

V blaho dítěte je jednoznačně vyrůstat v rodině. Rodina poskytuje dítěti možnost naučit se vytvářet pevné vazby. V případě, že se dítě v raném věku přesvědčí, že vytváření pevné vazby se mu nevyplatilo, tak ztrácí tuto schopnost a dále je schopno vytvářet pouze pseudo-vazby. Tyto vazby jsou poté rizikové v období dospívání a dospělosti. Pěstoun v pěstounské péči na přechodnou dobu musí být dobře připravený, aby děti zvládly přechod do definitivní rodiny bez větších obtíží. Po krátkém přizpůsobení je při citlivém přístupu dítě schopno rychle vytvořit pevnou vazbu v nové rodině.

---

⁶⁵ VÁGNEROVÁ, M., *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*, Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2012, s. 24.

Dítě v pěstounské péči na přechodnou dobu netrpí deprivacími procesy, ale u dětí v ústavní výchově se tyto procesy objevují. Pro děti není natolik důležitá zdravotnická péče, kterou jim poskytují kojenecké ústavy, ale podstatnější pro ně je možnost vyrůstat v prostředí, které jim vytváří pevné vazby a díky nim je zdravý psychomotorický rozvoj.

V případě, že dítě, které nemůže vyrůstat ve své biologické rodině a není umístěno do ústavní výchovy, zdržuje se v kvalitní rodině, není natolik ohroženo vznikem traumatizujících prožitků oproti dětem v ústavní výchově. U dítěte v rodině se lépe rozvíjí sebedůvěra, schopnosti a sociální komunikace. Je daleko vyšší předpoklad, že nezatíží do budoucna společnost rizikovým chováním, které bývá velmi časté u dětí, které si prošly ústavní výchovou.

Psychomotorický vývoj dítěte v pěstounské péči na přechodnou dobu koresponduje s chronologickým věkem. Dítě dovede vytvářet pevné vazby a pěstouni dovedou konečně rodině, do které se dítě dostane, předat zkušenosti a postřehy, které sdílí s dítětem. Tuto zkušenost ústavní péče nabídnout nemůže, protože vychovatelé nejsou schopni odhadnout, jak by se dítě chovalo v rodinném prostředí.⁶⁶

4.1.3 Negativa současného pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu

Úvodem cituji Matějčka: „ Každá jednotlivá forma náhradní rodinné péče, ať rodinné či nerodinné, má svá silná a slabá místa, má své přednosti a svá specifická úskalí, má určité rozpětí svých indikací i kontraindikací. Neplatí tu hodnocení a kategorizace ve smyslu lepší-horší, nýbrž „jiné“, osobitě specifické, v určitém konkrétním případě „vhodné“ či „méně vhodné“.⁶⁷

Postavení pěstounské péče na přechodnou dobu je velkým přínosem, ale také nese určitá negativa a rizika. Mezi hlavní negativum současného pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu považujeme možnost destruktivního vnímání střídání dětí v rodinách a nemožnost si vybudovat pevný vztah mezi dítětem a pěstounem. Dále bychom zmínili fakt, že může ve společnosti existovat pěstoun, který svěřením dítěte

---

⁶⁶ *Pěstounská péče na přechodnou dobu pro nejmladší děti*, Vyd. 1., Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011, ISBN 978-80-7421-039-6.

⁶⁷ MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999, s. 45.

nemusí vnímat jako posláním, ale jako zdroj financí, jako svoji práci, což se může podepsat na jeho vztahu a postoji k péči a výchově o dítě.

Za další nevýhodu pěstounské péče na přechodnou dobu považujeme, že dítě pobývá u pěstounské rodiny nejdéle jeden rok a ne vždy se podaří napravit spolupráce s biologickou rodinou, aby se do ní dítě mohlo vrátit. V tom případě připadá v úvahu otázka, zda se pro každé takové dítě najde náhradní rodina, ať už osvojitelská nebo pěstounská, protože kvůli vzniku fenoménu pěstounské péče na přechodnou dobu se zmenšuje zájem a je nedostatek pěstounských a osvojitelských rodin. Proto by děti po uplynutí jednoho roku musely být přemístěny do ústavní výchovy, což by pro dítě představovalo určitou psychickou zátěž a zklamání.

Pěstouni na přechodnou dobu jsou také vystaveni určitým specifickým nárokům naučit se rozumět, přizpůsobit se, upravit životní chod a styl tak, aby co nejvíce vyhovoval dítěti, ale i pěstounům samotným. Závěrem si myslíme, že tato forma náhradní rodinné péče by měla být poskytnuta všem dětem, které nemohou po určitou dobu být v biologické rodině, bez ohledu na věk a zdravotní stav dítěte.

4.2 Finanční zajištění pěstounských rodin na přechodnou dobu

Finanční zajištění pěstounských rodin je velmi důležité, jelikož role profesionálního pěstouna může být a mnohdy je pro pěstouna hlavním finančním zdrojem a hlavním finančním poměrem. Finanční podpora si klade za cíl co nejlépe finančně pokrýt náklady na pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Z pohledu dávkového systému je důležité určit jméno dítěte ihned po narození. V případě, že u dítěte není stanoveno jméno a příjmení, tak pro dávkový systém neexistuje. Finanční zajištění pěstounské péče se v minulosti řídilo zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Dávkami podle tohoto zákona byl příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla.⁶⁸

---

⁶⁸ MATĚJČEK, Z., KOLOUCHOVÁ, J., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J., BENEŠOVÁ, L., *Osvojení a pěstounská péče*, Praha: Portál, 2002.

Nyní se finanční zajištění pěstounských rodin na přechodnou dobu řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a tyto dávky vyplácí krajská pobočka Úřadu práce příslušná k rozhodování o dávkách podle místa trvalého pobytu pečující osoby.⁶⁹

4.2.1 Příspěvek při převzetí dítěte

Příspěvek při převzetí dítěte je vyplácen pečující osobě, která převzala dítě do pěstounské péče. Při převzetí stejného dítěte náleží příspěvek stejné osobě pouze jedenkrát.

V případě, že má pečující osoba zpočátku svěřené dítě do pěstounské péče a poté do pěstounské péče nebo poručnictví. Pokud je posléze dítě svěřeno do péče jinému pěstounovi nebo jiné pečující osobě, tak tento příspěvek při převzetí dítěte náleží i této další pečující osobě.

Výše příspěvku je následující:

- 8 000,- Kč jde-li o dítě do 6 let,
- 9 000,- Kč jde-li o dítě od 6 do 12 let,
- 10 000,- Kč jde-li o dítě od 12 do 18 let.⁷⁰

Nicméně příspěvek se nevztahuje na osobu v evidenci při svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu.⁷¹

Za osobu v evidenci se podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí jedná o fyzickou osobu, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. Důležité je upozornit na dva způsoby týkající se určení, zda jde o osobu pečující nebo osobu v evidenci. Tyto důvody vysvětluje Novotná, Burdová a Jurková v knize následovně: „První z výkladů vychází z předpokladu, že osoba v evidenci je nadále i po svěřením dítěte do pěstounské péče terminologicky považována za osobu v evidenci, byť fakticky se stává pěstounem a splňuje veškeré zákonem vyžadované znaky pro osobu pečující.

⁶⁹ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ, J., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, Praha: Anag, 2014.

⁷⁰ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ, J., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, Praha: Anag, 2014.

⁷¹ Sociální reforma: *Dávky pěstounské péče 2013*, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013, ISBN 978-80-7421-058-7

Ve druhém případě je fyzická osoba považována za osobu v evidenci po dobu, po kterou je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu a poté co jí je svěřeno dítě do pěstounské péče, získává také status osoby pečující, a to podle § 4a písmene b) bod 1 zákona.⁷²

4.2.2 Odměna pěstouna

Po zavedení nové úpravy není již rozlišována odměna pěstouna, odměna pěstouna ve zvláštních případech a odměna pěstouna v zařízení pro výkon pěstounské péče. Na tuto odměnu má nárok osoba pečující a osoba v evidenci.

Dále je odměna vyplácená pěstounovi, kterému bylo svěřeno nezaopatřené dítě, které nemá po dosažení zletilosti nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte, protože pobírá důchod z důchodového pojištění a jeho výše je stejná nebo vyšší než uvedený příspěvek.

Výše odměny pro pečující osoby:

- 8 000,- Kč je-li pečováno o jedno dítě,
- 12 000,- Kč je-li pečováno o dvě děti,
- 20 000,- Kč je-li pečováno alespoň o tři děti nebo je-li pečováno nejméně o jedno dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III, nebo IV. Pěstounovi zvyšuje odměna o 4 000,- Kč za každé další svěřené dítě do péče pečující osoby v těchto případech.

Výše odměny pro osoby v evidenci - pěstouni na přechodnou dobu:

- 20 000,- Kč od chvíle zařazení do evidence osob, které mohou provádět pěstounskou péči na přechodnou dobu a to v případě, že momentálně nepečuje o žádné dítě.
- 24 000,- Kč je-li osobě v evidenci svěřeno dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu, které je závislé na pomoc jiné fyzické osoby ve stupni II, III a IV.

---

⁷² NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ, J., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, Praha: Anag, 2014.

- Pokud je osobě v evidenci svěřeno dítě do jiné péče, než je pěstounská péče na přechodnou dobu, zvyšuje se za každé takové dítě odměna o 4 000,- Kč.⁷³

Odměna pěstouna osobě v evidenci nenáleží v případě, je-li přerušeno zprostředkování pěstounské péče na přechodnou dobu na žádost pěstouna nebo rozhodnutím krajského úřadu. Dále také odměna nenáleží pěstounům, kdy na základě rozhodnutí soudu je dítě v plném přímém zaopatření v zařízení pro péči o děti a mládež nebo na podkladu rozhodnutí příslušného orgánu o svěřeni dítěte do péče nahrazující péči rodičů v péči jiné osoby. Za zmínění stojí, že osoba pečující nebo osoba v evidenci si může ve všech uvedených případech vydělávat nebo přivydělávat a nemá to vliv na výši odměny pěstouna.⁷⁴

Odměnu pěstouna v případě manželů náleží pouze jednomu z nich. Avšak mnozí z nás se domnívají, že je lepší provádět společnou pěstounskou péči za získáním větších finančních příspěvků, ale není tomu tak. V případě, že se jedná o společnou pěstounskou péči manželů, tak náleží dávka pěstounské péče pouze jednomu z manželů na základě jejich společného ujednání. Kdo bude příjemcem odměny pěstouna, určí manželé dohodou. Dojde-li k neshodě mezi manželi, rozhodne o příjemci příslušná pobočka Úřadu práce České republiky.

Za zmínku stojí i pracovní neschopnost a příjem odměn pěstouna. Brožura o pěstounské péči z roku 2013 vydaná Ministerstvem práce a sociálních věcí popisuje problematiku následovně: „Odměna pěstouna se poskytuje i po dobu dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízené karantény pěstouna, nejdéle však do konce kalendářního měsíce následujícího, po kalendářním měsíci, v němž dočasná pracovní neschopnost vznikla nebo v němž byla nařízena karanténa. Po dobu po kterou pěstoun pobírá v případě pracovní neschopnosti nebo nařízení karantény odměnu pěstouna, není mu nemocenské z titulu odměny poskytováno. Na náhradu mzdy ani na nemocenské poskytované z titulu zaměstnání nemá pobírání odměny

⁷³ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ, J., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, Praha: Anag, 2014.

⁷⁴ Sociální reforma: *Dávky pěstounské péče 2013*, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013, ISBN 978-80-7421-058-7

pečovatel vliv.⁷⁵ Dávky péče o děti vyplácí krajská pobočka Úřadu práce, která je kompetentní k rozhodování o dávkách.

4.2.3 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Na tento příspěvek má nárok každé nezletilé a nezaopatřené dítě, které je svěřeno do péče pečující osoby nebo osoby v evidenci. Dokud je dítě nezletilé, tak o tento příspěvek žádá pečující osoba, rovněž jí je vyplácen. Na tento příspěvek má dítě nárok i po dosažení zletilosti, avšak nejdéle do 26 let. Jakmile je dítě zletilé, tak o příspěvek na úhradu potřeb dítěte žádá samo a rovněž mu je vyplácen. V případě, že je dítě příjemcem důchodu z důchodového pojištění, tím máme na mysli sirotčí nebo invalidní důchod a tato částka je vyšší nebo rovna příspěvku, tak nemá nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Pokud je důchod nižší, než příspěvek na úhradu potřeb dítěte, tak přísluší příjemci příspěvek v takové výši, která přesahuje výši důchodu. Samozřejmostí je, že příspěvek nenáleží po dobu, po kterou je dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu do zařízení pro péči o děti nebo mládež.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte za kalendářní měsíc činí:

- 4 500,- Kč pro dítě ve věku do 6 let
- 5 500,- Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let
- 6 350,- Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let
- 6 600,- Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let⁷⁶

Pokud je dítě závislé na pomoci jiné fyzické osoby podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, příspěvek na úhradu potřeb dítěte činí:

Tabulka 1 – Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I.	Dítě ve stupni závislosti II.	Dítě ve stupni závislosti III.	Dítě ve stupni závislosti IV.
Do 6 let	4 650,- Kč	5 550,- Kč	5 900,- Kč	6 400,- Kč
od 6 do 12 let	5 650,- Kč	6 800,- Kč	7 250,- Kč	7 850,- Kč
od 12 do 18 let	6 450,- Kč	7 800,- Kč	8 300,- Kč	8 700,- Kč
od 18 do 26 let	6 750,- Kč	8 100,- Kč	8 600,- Kč	9 000,- Kč

Zdroj: vlastní zpracování, Novotná, V., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, s. 347

⁷⁵ Sociální reforma: *Dávky péče o děti 2013*, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013, ISBN 978-80-7421-058-7, s.5.

⁷⁶ NOVOTNÁ, V., BURDOVÁ, E., JURKOVÁ, J., *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, Praha: Anag, 2014.

Hovoříme-li o stupních závislosti, je důležité vědět, že stupeň I je charakteristický lehkou závislostí, II středně těžkou závislostí, III těžkou závislostí a stupeň IV je charakterizován jako úplná závislost.⁷⁷

4.2.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Tato dávka se nevztahuje k pěstounské péči na přechodnou dobu, jelikož náleží pečující osobě, která má v pěstounské péči nejméně tři děti. Brožura o pěstounské péči z roku 2013 vydaná Ministerstvem práce a sociálních věcí uvádí: „Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70% pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč. Součet těchto příspěvků poskytnutých osobě pečující v období posledních 10 kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč.“⁷⁸

---

⁷⁷ Sociální reforma: *Dávky pěstounské péče 2013*, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013, ISBN 978-80-7421-058-7.

⁷⁸ Sociální reforma: *Dávky pěstounské péče 2013*, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2013, ISBN 978-80-7421-058-7, s. 6.

5 Psychologická úskalí v pěstounské péči

Každý z nás, když byl malý, hrál si na maminku a na tatínka. Holčičky vzorně pečují o své panenky, kluci staví dům a opravují pračku, lednici, tak jako jejich tatínek. V té době by nikoho z nás nenapadlo, že se v budoucnu mohou vyskytnout problémy s naplněním rodičovské touhy. Dát život dítěti, pečovat o něj a vychovat pokračovatele rodu. Tato přání ne vždy musí být vyslyšena, a proto připadá v úvahu možnost vyrovnat se s touto skutečností formou pěstounské péče, adopce, osvojení nebo náhradní rodinné péče.

V této kapitole se zaměříme na popis psychologických úskalí, která se vyskytují v pěstounské péči. Výše uvedenou kapitolu bude provázet vymezení nejčtenějších a nejtěžších úskalí v pěstounské péči, které mohou nastat, a každý pěstoun se s nimi může potýkat.

Dítě, které přichází do náhradní rodiny je dlouho očekávané a vytožené. Rodiče jsou na dítě natěšeni, budují své vlastní představy a plánují. Nacházejí se v podobné situaci, jako by se jim mělo narodit jejich první, vlastní dítě, které si přáli. Říká se, že čím mladší je adoptované dítě, tím je tvárnější. Pěstouni se potýkají se specifickými problémy při výchově a to především z toho důvodu, že jsou dojati z toho, co dítě zažilo, snaží se mu vše vynahradiť, dítě rozmazlují a vše mu promíjí.

Matějček, Kolouchová, Bubleová, Kovařík a Benešová zmiňují následující definici: „Pro adoptivní rodiče i pro pěstouny platí stejně jako pro všechny rodiče zásada, že rodina musí mít určitý řád, aby mohla plnit všechny své funkce.“⁷⁹

V rodinách se používají různé výchovné styly, mezi které patří liberální a direktivní. Zmiňované styly jsou špatné, protože nevytváří v rodině vhodné klima pohody a důvěry. Děti potřebují hranice, potřebují vědět, co si mohou dovolit a co nikoli a díky tomu získávají pocit jistoty a bezpečí. Již dítě v předškolním věku má mít vytyčené svoje povinnosti, účastnit se na práci a životě celé rodiny. Můžeme dítě za to vše pochválit a tím vytvoříme dobré postavení v rodině. Na to někteří rodiče vlastních i přijatých dětí zapomínají. Dochází-li, k rozboru závažných poruch

---

⁷⁹ MATĚJČEK, Z., KOLOUCHOVÁ, J., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J., BENEŠOVÁ, L., *Osvojení a pěstounská péče*, Praha: Portál, 2002, s. 120.

chování dětí v pěstounské péči přijdeme k závěru, že jednou z hlavních příčin je příliš ochránářský postoj rodičů proti dítěti, nedůslednost a utajení veškerých problémů před všemi, kteří by v této situaci uměli pomoci. Uzavírání problémů v rodině vychází především z nekritického sebevědomí, kdy si rodiče myslí, že to nejlépe vyřeší sami. Stává se, že pěstouni dětem vypracovávají domácí úkoly, omlouvají záškoláctví, nejsou schopni zvládat lži a krádeže, promíjejí toulky a z tohoto důvodu nad výchovou dítěte ztrácejí autoritu. Do takové situace by se určitě každý z nás dostat nechtěl, a proto je důležité přemýšlet nad výchovou dítěte, nechat si poradit od odborníků a lidí, kterým důvěřujeme. Výchova by se měla konat láskyplně, s úměrnou náročností a důsledností.⁸⁰

5.1 Základní psychologické potřeby dítěte

Definujeme práci Ch. Towleové, která byla přeložena do řady jazyků a poprvé v roce 1945 publikovaná. V této práci byly potřeby dítěte formulovány následovně:

- fyzické zdraví a tělesný rozvoj- kvalitní a dočasná výživa a lékařská péče,
- duševní a citový rozvoj,
- vztahy s druhými a s tím související osobní rozvoj,
- duchovní rozvoj - neboť „nejen chlebem živ jest člověk.“⁸¹

Dalším významným autorem po dobu několika desetiletí je A. H. Maslow, který hierarchii potřeb sestavil jako pyramidu potřeb. Při sestavování postupoval od nejnižších potřeb, přes vyšší až k nejvyšším, které přesahují obzor individuálního života. Hlavní potřeby jsou znázorněny v tomto systému:

- fyzické potřeby - jídlo, voda, vzduch,
- potřeba bezpečí - potřeba ochrany před nebezpečím,
- potřeba někam patřit a být milován,
- potřeba sebeúcty - poznání vlastní hodnoty a respektu vůči sobě samému,
- potřeba sebeaktualizace - potřeba být produktivní, tvořivý, mít cíle a dosahovat jich.⁸²

---

⁸⁰ MATĚJČEK, Z., KOLOUCHOVÁ, J., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J., BENEŠOVÁ, L., *Osvojení a pěstounská péče*, Praha: Portál, 2002.

⁸¹ MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*, Praha: Portál, 2010, s. 125.

Mezi české psychology, kteří vytvořili, níže zmíněný systém základních potřeb dítěte patří Z. Matějček a J. Kovařík. Do systému zahrnují:

- okruh fyzických potřeb - zajištění tepla, výživy a ochrany před nepříznivými vlivy fyzického prostředí i sociálního prostředí,
- potřeba bezpečí - zakotvená v silné emocionální vazbě na blízkou osobu nejlépe v kontextu rodiny. Nejlepší předpoklady pro tuto roli má biologický rodič,
- potřeba stability a přehlednosti prostředí - existence domova se stabilní strukturou a s jasnými, konzistentními pravidly. Existence institucí působících na dítě synergicky s rodinou (škola, jiné instituce vychovávající dítě),
- potřeba učit se - kromě rozvoje kognitivních schopností musí být podporováno sociální učení a učení morálce. Zajištění podnětného prostředí, které k učení dává příležitost,
- potřeba začlenění do širšího okruhu lidí - existence příležitosti k sociálním kontaktům v úzké a široké rodině, příležitosti k budování vztahů s vrstevníky a lidmi v místní komunitě,
- potřeba životní perspektivy - existence příležitosti pro rozvíjení vztahu k budoucnosti, k přesahům vlastní osoby do sféry širšího společenství.⁸³

Důležité je zmínit, že s formováním osobnosti a postupným dospíváním se potřeby mění.

Ze všech výše zmiňovaných systémů základních potřeb dítěte vyplývá, že by měly být v určité míře a v pravý vývojový čas uspokojeny, aby se dítě mohlo vyvíjet ve zdravou osobnost.

---

⁸² MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*, Praha: Portál, 2010, s. 125.

⁸³ MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*, Praha: Portál, 2010, s. 126.

5.2 Biologický rodič versus profesionál

Od dávných dob se udržuje představa, že pouze vlastní rodičovství je jedinečné, nenahraditelné a nenapodobitelné. Podle této představy může citový vztah být v chodu pouze mezi rodičem a vlastním dítětem. V dnešní době je prokazatelné, že lidské rodičovství využívá sil psychologických a společenských, kdy umožňují přijetí nevlastního dítěte. Rodičovství biologické se drží ruku v ruce s rodičovstvím psychologickým a v žádném případě se nevyklučuje. Samozřejmě mohou nastat i případy, kdy se hovoří pouze o biologickém rodičovství. V takovém případě rodiče k vlastnímu dítěti nic necítí a zřeknou se ho. Jsou případy i psychologického rodičovství, kdy cizí lidé přijímají cizí dítě za své.

Novodobá psychologie sleduje dítě již v době prenatalní a po narození v časovém období, kdy zatím dítě nemá rozum. Představa o „hlasu krve“, který má poutat k sobě matku s dítětem je nevěrohodný předsudek. Dítě za rodiče považuje ty, kteří se k němu mateřsky a otcovsky chovají. Matějček, Kolouchová, Bubleová, Kovařík a Benešová ve své knize zmiňují poznatek z psychologických a etiologických studií: „Ten říká, že podstatou specifického vztahu dítěte k rodičovským osobám není, že je někdo krmí a udržuje při životě, ale že mu poskytuje oporu a jistotu v poznávání neznámého a následkem toho „nebezpečného“ světa. Kojit a krmit dítě je možno bez lásky – dávat dítěti pocit jistoty, opory a důvěry v lidský svět bez lásky nejde.“⁸⁴

Ve vlastní biologické rodině musí být dítě přijato, aby mohlo rozvíjet životodárné spolupráce. V tomto přijetí dítěte je psychologická podstata rodičovství. V tomto nejdůležitějším oddílu jsou si vlastní rodiče stejně jako nevlastní, osvojitelé nebo pěstouni rovni. Všichni se pohybují na úrovni naplnit uspokojivě základní psychické potřeby své i svého dítěte.⁸⁵

---

⁸⁴ MATĚJČEK, Z., KOLOUCHOVÁ, J., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J., BENEŠOVÁ, L., *Osvojení a pěstounská péče*, Praha: Portál, 2002, s. 98.

⁸⁵ MATĚJČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál 1999.

6 Průzkumná část

V teoretické části bakalářské práce jsme se pokusili popsat to nejdůležitější k tématu náhradní rodinné péče a dále jsme se věnovali fenoménu 21. století a to pěstounské péči na přechodnou dobu neboli „profesionální pěstounské péči“. Stěžejní však v této bakalářské práci je průzkumná část, která je zaměřena na kvantitativní průzkum prostřednictvím dotazníku.

6.1 Cíl průzkumu

Cílem tohoto průzkumu je zmapovat, jaký je názor na pěstounskou péči na přechodnou dobu odborníků z řad sociálních pracovníků, metodiků, psychologů a jiných odborníků, jež pracují na úřadech krajů, obcí či v neziskovém sektoru a jejich náplní práce je pěstounská péče a věci týkající se jejího zprostředkování, podpory a vzdělávání pěstounů.

6.1.1 Předpoklady a jejich vyhodnocení

P1: *„Domníváme se, že mnou oslovení odborníci na náhradní rodinnou péči považují profesionální pěstounskou péči na přechodnou dobu za správný krok při řešení vzniklých problémů v biologické rodině dítěte.“*

Tento předpoklad se nám potvrdil, protože všichni respondenti na výše uvedené téma odpověděli pozitivně.

P2: *„Myslíme si, že děti jiného etnika nebo národnosti se do pěstounské péče na přechodnou dobu nedostávají.“*

Uvedený předpoklad nám byl vyvrácen, neboť většina z dotazovaných v položce dotazníku odpověděla, že děti jiného etnika i národnosti jsou vychovávány prostřednictvím pěstounské péče na přechodnou dobu.

P3: *„Dle našeho názoru jsou specialisté na náhradní rodinnou péči pro pěstounskou péči na přechodnou dobu.“*

Tento předpoklad se ukázal jako pravdivý, jelikož téměř všichni dotázaní specialisté s pěstounskou péčí na přechodnou dobu souhlasí a dokonce ji podporují.

P4: *„V případě délky trvání pěstounské péče na přechodnou dobu máme smíšené pocity, proto se nemůžu rozhodnout, zda je vyhovující nebo nedostatečná.“*

Respondenti mají na zmíněnou položku podobný názor jako my. Tato skutečnost vyplývá z rozdílnosti jejich uvedených odpovědí.

P5: *„Usuzujeme, že specialisté na náhradní rodinnou péči jsou si vědomi problémů, které se aktuálně vyskytují u pěstounské péče na přechodnou dobu.“*

Náš kvalifikovaný odhad byl správný, protože všech 27 odpovídajících odborníků zmínilo kladnou odpověď, kdy si veškeré problémy plně uvědomují.

P6: *„Domníváme se, že odborníci z této oblasti budou aktuální systém vzdělávání považovat za dostatečný. Nicméně našim názorem na aktuální vzdělávací systém pěstounů je, že závisí na individuálním přístupu každého z nich, jak k rozšiřování svých znalostí v této oblasti přistoupí.“*

Výsledek tohoto předpokladu lze stěží určit, protože odborníci na náhradní rodinnou péči zastávají různorodé názory. Někteří se domnívají, že aktuální vzdělávací systém pěstounů je vyhovující. Naopak druhá skupina tvrdí, že doba odborné přípravy by měla být delší a měly by se zlepšit i podmínky vedoucí ke zlepšení dosaženého stupně vzdělání jednotlivých pěstounů.

6.2 Průzkumné metody

Jak již bylo zmíněno, tak pro tento průzkum jsme zvolili metodu kvantitativního průzkumu – dotazník, neboť je nejvhodnější metodou pro získávání většího rozsahu dat od respondentů.

6.2.1 Dotazník

Dotazník je velmi využívanou metodou pro sběr dat, která se používá v pedagogickém výzkumu. Pokud chceme získat hodnověrné údaje od respondentů, kteří se účastní vyplnění tohoto písemného dotazování, musíme dbát uvedených postupů a vyhnout se četným chybám při samotné konstrukci dílčích položek dotazníku.

Dotazník může být respondentům distribuován několika možnými způsoby. Prvním z nich je osobní předání dotazníku respondentům, kdy návratnost může dosáhnout až 100%. Dalším způsobem je rozeslání dotazníku prostřednictvím pošty nebo e-mailu. V tomto případě je návratnost vyplněného dotazníku mnohem nižší než u osobního předání.

Položky dotazníku rozlišujeme podle cíle, pro který jsou určeny. Vlivem tohoto hlediska členíme položky na obsahové a funkcionální.

- **Obsahové** – představují přímé položky, kdy se respondenta ptáme na konkrétní věc a on na ni odpovídá. Jedná se zejména o následující položky:
  - položky zjišťující fakta,
  - položky zjišťující vědomosti a znalosti,
  - položky zjišťující názory a mínění.
- **Funkcionální** – jsou položky optimalizující průběh dotazníkového šetření.

Podle formy požadované odpovědi dělíme položky na otevřené, polozavřené a uzavřené.

- **Otevřené** – položky jsou charakteristické tím, že respondent odpovídá volně. Zejména odpovídá ve větách to, co si myslí, nebo provádí libovolně rozsáhlý výčet aktivit, preferencí či zájmů.
- **Polozavřené** – položky spočívají ve výběru z předpřipravených možností, ale respondent může tento výběr doplnit svým vlastním názorem.
- **Uzavřené** – položky nabízí výběr pouze ze dvou odpovědí. Existují však i nepravé dichotomické položky, které se odlišují možností neutrální odpovědi.⁸⁶

---

⁸⁶ SVOBODA, P., *Metodologie kvantitativního speciálněpedagogického výzkumu*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2012.

6.3 Průzkumný vzorek

Jako vzorek průzkumu pro tuto bakalářskou práci jsme zvolili odborníky na náhradní rodinnou péči jak ze státního, tak i neziskového sektoru na území Zlína, Otrokovic, Kroměříže, Přerova a Olomouce. Tyto města spadající do Zlínského a Olomouckého kraje jsme vybrali záměrně, jelikož jsou v blízkosti mého trvalého bydliště. V pilotním mapování této problematiky jsme s některými z nich již aktivně spolupracovali. V případě diplomové práce bych s nimi mohla i nadále spolupracovat a tento průzkum mohla případně rozšířit.

6.4 Analýza dotazníku

Přestože jsme dotazník zaslali 48 respondentům, vyplnilo ho pouze 27 dotazovaných. Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila elektronický typ dotazníku, který je vytvořený prostřednictvím služeb specializovaných, internetových stránek. Následně byl každému respondentovi zaslán odkaz na internetovou stránku s vytvořeným dotazníkem.

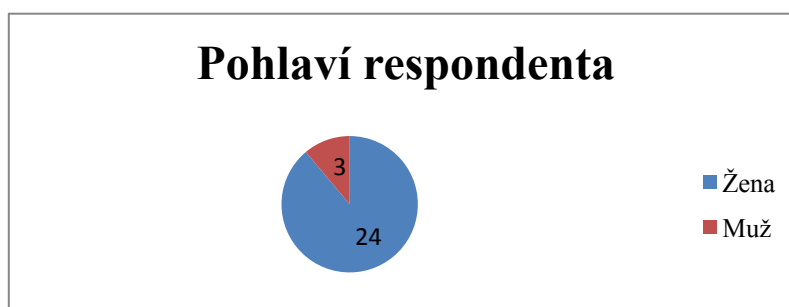
Dotazník je složen z 12 otázek a průběh dotazování byl zcela anonymní. Respondenti odpovídali na polozavřené otázky. Ke zpracování a analýze zjištěných dat jsem použila program MS Word, ve kterém jsem vypracovala soubor grafů.

6.4.1 Výsledky dotazníku

Položka č. 1

První položka, na kterou respondenti odpovídali, se zaměřila na jejich pohlaví. Z celkového počtu 27 respondentů bylo 24 žen a 3 muži.

Graf č. 1 – Pohlaví respondenta

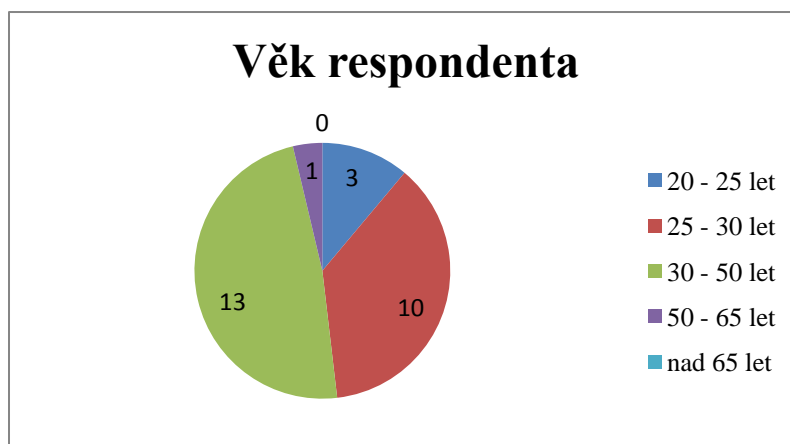

Položka č. 2

Další položka se týkala věku dotazovaných, kdy měli na výběr z výčtu několika možností odpovědí. Nejčetnější věkovou kategorií byli respondenti ve věkovém rozpětí 30 až 50 let, kterou označilo 13 z nich. Další početnou skupinou byli respondenti ve věku 25 až 30 let. Tři respondenti mají 20 až 25 let. Pouze jeden je ve věku 50 až 65 let. Odpověď nad 65 let nezatrhl žádný z dotazovaných.

Graf č. 2 – Věk respondenta

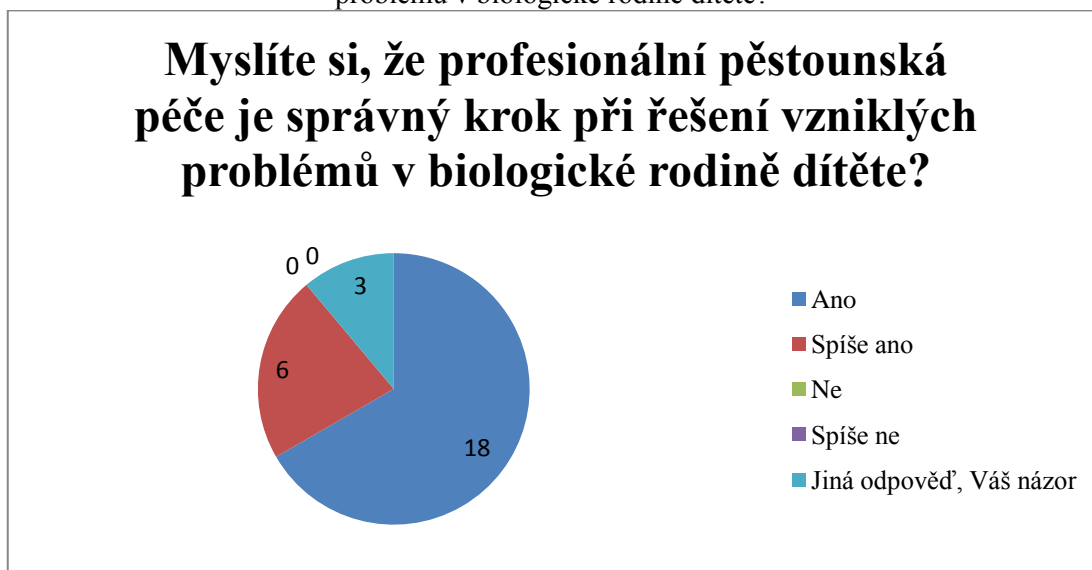

Položka č. 3

Následující položka zněla: „*Myslíte si, že profesionální pěstounská péče je správný krok při řešení vzniklých problémů v biologické rodině dítěte?*“. Téměř všichni respondenti uvedli odpověď ano nebo spíše ano. Pouze tři z nich odpověděli ve formě vlastního názoru:

- „Srovnatelnou podporu by měla mít primárně biologická rodina, následně až pěstouni.“
- „V případě rané péče ano, u starších dětí o tom nejsem jednoznačně přesvědčena.“
- V zásadě ano, ale je potřeba individuálně vyhodnotit situaci dítěte.“

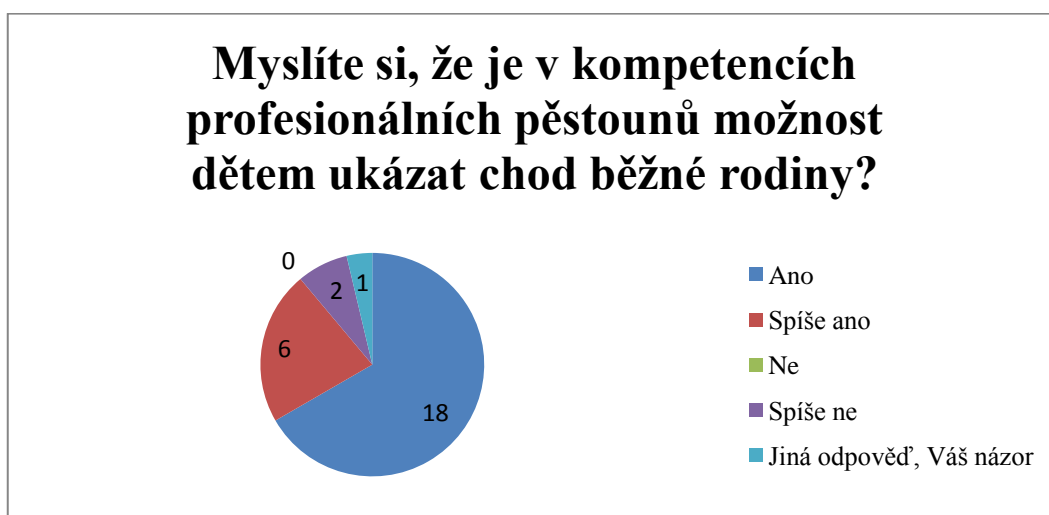
Graf č. 3 - Myslíte si, že profesionální pěstounská péče je správný krok při řešení vzniklých problémů v biologické rodině dítěte?

Položka č. 4

V další položce odpovídali respondenti na to, zda je v kompetencích profesionálních pěstounů ukázat dětem chod běžné rodiny. Nejčtenější odpovědí bylo ano a spíše ano. Dva respondenti uvedli možnost spíše ne a jeden vyjádřil svůj vlastní názor, ve kterém zmínil: „V pěstounské péči na přechodnou dobu těžko, když je omezena dobou jednoho roku.“

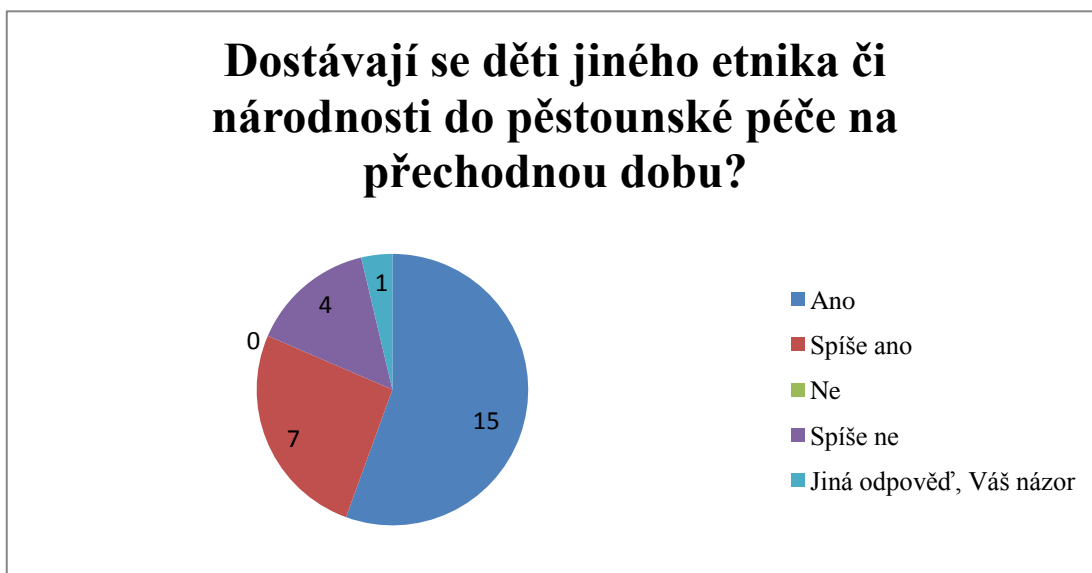
Graf č. 4 – Myslíte si, že je v kompetencích profesionálních pěstounů možnost dětem ukázat chod běžné rodiny?

Položka č. 5

Tato položka byla zaměřena na zjištění, zda se děti jiného etnika či národnosti dostávají do pěstounské péče na přechodnou dobu. Možnosti odpovědí byly stejné jako v případech předešlých otázek. Nejvíce respondentů označilo odpověď ano, konkrétně ji zahrlo 15 dotazovaných. Možnost spíše ano uvedlo 7 z nich a 4 respondenti zvolili odpověď spíše ne. Pouze jeden dotazovaný zmínil vlastní názor, který zní: „Ano, hlavně novorozenci a malé děti. To platí u všech dětí.“.

Graf č. 5 – Dostávají se děti jiného etnika či národnosti do pěstounské péče na přechodnou dobu?

Položka č. 6

Následující položka zněla: „*Jste pro profesionální pěstounskou péči?*“. Většina dotazovaných uvedla možnosti ano a spíše ano. Jeden respondent odpověděl prostřednictvím možnosti ne a nerozhodně. Vlastní názor zvolili dva dotazovaní, kteří tvrdí:

- „Ano, ale měly by se specifikovat, nově definovat a zpřísnit kritéria pěstounů na přechodnou dobu.“,
- „Spíše ano, ale je zde problém možného navázání na pěstounskou péči.“.

Graf č. 6 – Jste pro profesionální pěstounskou péči?

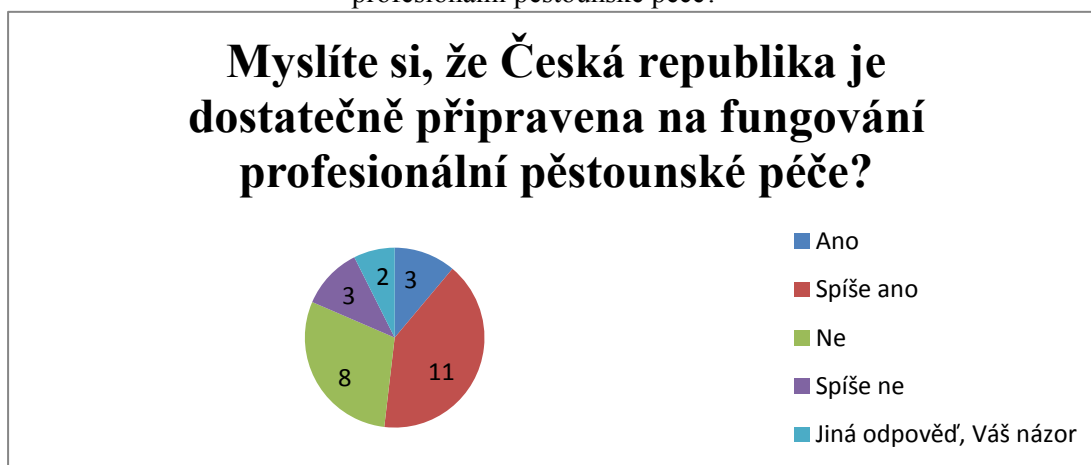

Položka č. 7

Cílem následující položky bylo zjistit, zda je Česká republika dostatečně připravena na fungování profesionální pěstounské péče. Odpovědi byly rozmanité. Celkem 14 dotazovaných si myslí, že ano nebo spíše ano. Dalších 11 respondentů uvedlo možnost ne nebo spíše ne. Dva respondenti se vyjádřili prostřednictvím jiné odpovědi, kdy zmínili:

- „Ne, přechodná pěstounská péče nemívá návaznost a chybí pěstouni pro sourozenecké skupiny.“,
- „Je potřeba upravit některé legislativní normy.“.

Graf č. 7 – Myslíte si, že Česká republika je dostatečně připravena na fungování profesionální pěstounské péče?

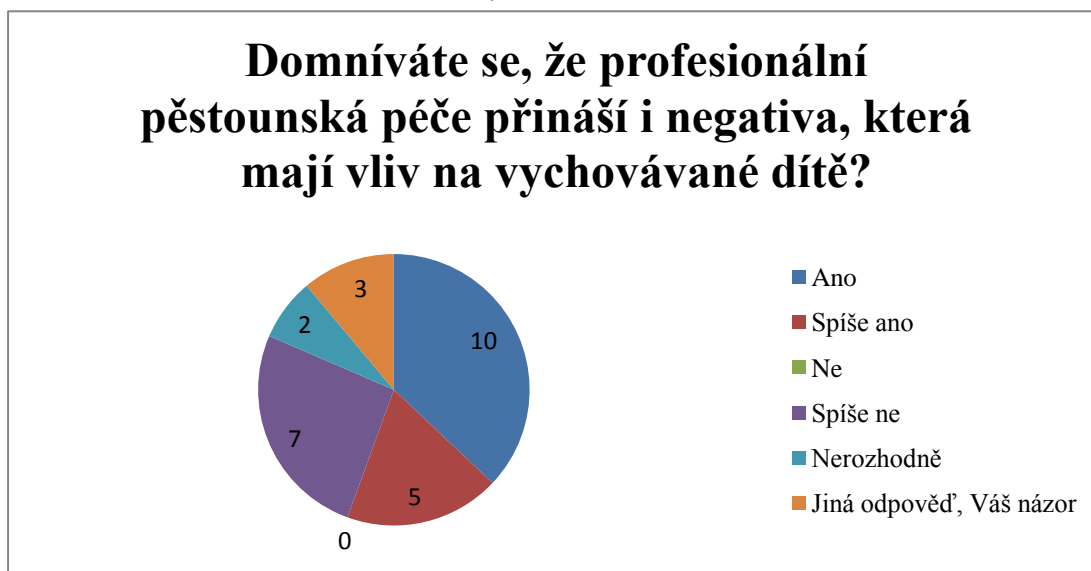

Položka č. 8

Tato položka byla zaměřena na profesionální pěstounskou péči a její negativa, která mají vliv na vychovávané dítě. Z celkového počtu respondentů jich 10 označilo možnost ano, 5 spíše ano, 7 spíše ne, 2 nerozhodně a 3 vyjádřili svůj názor:

- „Nevhodný výběr a nedostatečné připravení pěstounů pro kontakt s rodinou.“,
- „Ano, i pěstounská péče na přechodnou dobu je svým způsobem pro dítě ztráta, se kterou se musí vyrovnat.“,
- Do jisté míry ano, ale je to velmi individuální.“.

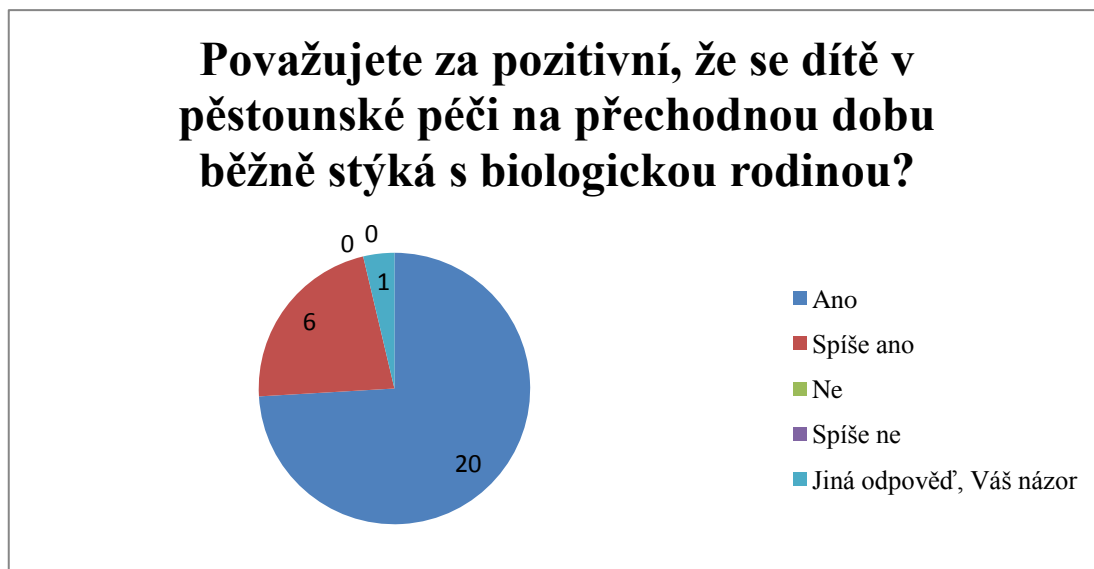
Graf č. 8 – Domníváte se, že profesionální pěstounská péče přináší i negativa, která mají vliv na vychovávané dítě?

Položka č. 9

Položka se týkala styku dítěte s biologickou rodinou v pěstounské péči na přechodnou dobu. Odpověď ano a spíše ano uvedlo 26 dotazovaných. Pouze jeden využil možnosti vyjádření vlastního názoru, ve kterém tvrdí: „V zásadě ano, ale vždy je potřeba zvážit individuální situaci dítěte a jeho bezpečí.“.

Graf č. 9 – Považujete za pozitivní, že se dítě v pěstounské péči na přechodnou dobu běžně stýká s biologickou rodinou?

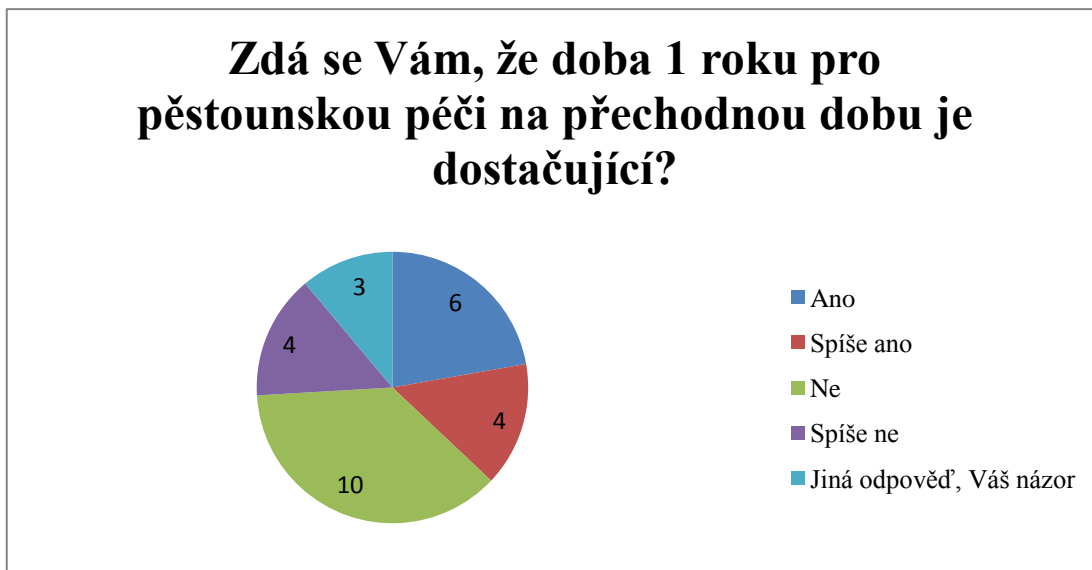

Položka č. 10

V následující položce byli respondenti dotázáni, zda se jim doba jednoho roku pro pěstounskou péči na přechodnou dobu zdá dostačující. Každý z respondentů označil jinou odpověď, jak lze vyčíst i z grafu. Vlastní názor zveřejnili 3 dotazovaní, a to následovně:

- „Považoval bych ji i za dlouhou – dítě se v této době může až příliš navázat na pěstounskou péči.“,
- „Pokud má návaznost na další řešení, tak ano. Nenahraditelná je v případě dětí do jednoho roku.“,
- „Je to individuální, a to dle situace každého dítěte.“.

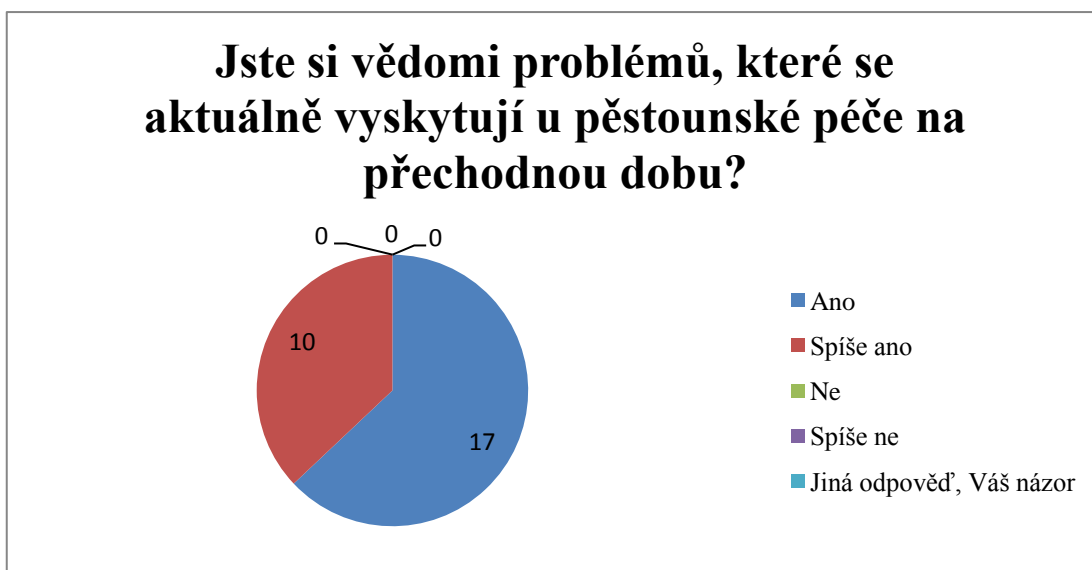
Graf č. 10 – Zdá se Vám, že doba 1 roku pro pěstounskou péči na přechodnou dobu je dostačující?

Položka č. 11

„Jste si vědomi problémů, které se aktuálně vyskytují u pěstounské péče na přechodnou dobu?“. To bylo přesné znění této položky, na kterou respondenti odpovídali v podobě 17 odpovědí ano a 10 odpovědí spíše ano.

Graf č. 11 - Jste si vědomi problémů, které se aktuálně vyskytují u pěstounské péče na přechodnou dobu?

Položka č. 12

Poslední položka se věnovala tématu vzdělávání profesionálních pěstounů. Odpovědi byly různorodé. Celkem 10 respondentů odpovědělo způsobem ano nebo spíše ano. Dalších 13 dotazovaných zvolilo odpověď ne a spíše ne. Zbývajících 4 respondenti projevili svůj vlastní názor, při kterém se domnívají, že:

- „Odborné přípravy by měly být delší, protože pěstounská péče na přechodnou dobu klade na pěstouny velké nároky, na které mnozí z nich nejsou připraveni“.
- „Možností vzdělávání je několik. Záleží pouze na pěstounech samotných, jak ke vzdělání přistoupí.“
- „Ano, pokud to pěstouni nedělají pouze pro peníze, ale vidí ve svém díle i určitá poslání.“
- „Nedokážu posoudit, funguje to příliš krátce.“

Graf č. 12 – Považujete za dostatečné aktuální systém vzdělávání profesionálních pěstounů?

6.4.2 Interpretace výsledků dotazníku

Z dotazníku vyplývá, že z celkového počtu 27 respondentů bylo 24 žen a 3 muži. Nejvíce z nich, má aktuálně mezi 30 až 50 lety, další početnou věkovou skupinou je rozmezí od 25 do 30 let.

Dotazník odhalil, že profesionální pěstounská péče je dle respondentů správným krokem při řešení vzniklých problémů v biologické rodině, protože téměř všichni respondenti se vyjádřili k tomuto tématu prostřednictvím pozitivních odpovědí.

Dále z průzkumu vyplynulo, že profesionální pěstouni dovedou dětem ukázat chod běžné rodiny, nicméně doba jednoho roku je krátká.

Z dotazníku jde dále zjistit, že i děti jiné národnosti nebo etnika se mohou dostat a dostávají se do pěstounské péče na přechodnou dobu, avšak to nejvíce platí u mladších dětí.

Průzkum odhalil, že odborníci na náhradní rodinnou péči ze státního i neziskového sektoru jsou zastánci pěstounské péče na přechodnou dobu. Jak jsem však zmínila v teoretické části své bakalářské práce je problém návaznosti na klasickou pěstounskou péči v případě, že se dítě nemůže vrátit zpět do biologické rodiny, neboť ubývá osvojitelských a pěstounských rodin.

V položce věnované připravenosti České republiky na fungování profesionální pěstounské péče mají odborníci na náhradní rodinnou péči rozdílné názory. Někteří z nich se domnívají, že náš stát je na pěstounskou péči dostatečně připraven. Jiní naopak s tímto tvrzením nesouhlasí a svůj názor odůvodňují tím, že je potřeba upravit legislativní podmínky nebo se dokonce domnívají, že přechodná pěstounská péče nemívá návaznost a chybí pěstouni pro sourozenecké skupiny.

Jako klíčový bod dotazníku se jeví položka, zda profesionální pěstounská péče může přinášet negativa, která mají vliv na vychovávané dítě. Z průzkumu vyplývá, že velkým negativem může být nevhodný výběr pěstouna, který svou práci vykonává pouze kvůli finančnímu záměru. Jak je již z názvu pěstounské péče na přechodnou dobu patrné, pěstoun během několika měsíců (avšak maximálně jednoho roku) vychovává pouze jedno dítě a během celé jeho pracovní kariéry mu projde rukama těchto dětí nespočet. Domnívám se, že během této krátké doby si nestihne k dítěti vybudovat bližší pouto, i přesto že jeho hlavním záměrem je udržování souladu mezi všemi zúčastněnými stranami s následným cílem návratu dítěte do biologické rodiny. Z této skutečnosti lze vyvodit, že střetávání dítěte v pěstounské péči na přechodnou dobu s biologickou rodinou je klíčem pro jeho opětovné zařazení do této rodiny. Nicméně záleží na dané situaci a všech

okolnostech, což potvrdili ve svých odpovědích i respondenti v mém dotazníku. Průzkum dále prokázal, že v řadách odborníků se nacházejí zastánci doby jednoho roku, ale i ti, kteří s ní nesouhlasí. To může být ovlivněno návazností na další řešení nebo individuální situací konkrétního dítěte.

Průzkum potvrdil, že specialisté na náhradní rodinnou péči jsou si vědomi aktuálních problémů spojených s pěstounskou péčí na přechodnou dobu. Odpovědi respondentů prokázaly, že mají o pěstounskou péči na přechodnou dobu všeobecný přehled, protože o toto téma se zajímají.

Závěr dotazníku se věnoval aktuálnímu systému vzdělávání profesionálních pěstounů. Průzkum ukázal, že mnoho dotazovaných vzdělávací systém pěstounů podporuje. Musíme však uvést i názory, kdy odborníci na náhradní rodinnou péči tvrdí, že odborné přípravy by měly být delší, protože pěstounská péče na přechodnou dobu klade na pěstouny velké nároky a oni na ně nejsou v současné době připraveni. Dalším názorem je osobní přístup konkrétního pěstouna ke vzdělávání. Domnívám se, že velmi důležitým faktorem ve vykonávání této práce je i nalezení určitého poslání, nikoli jen finanční hledisko.

Závěr

„Nezáleží, kdo je matka nebo otec, ale záleží na tom, kdo dítě dokáže opravdu milovat.“

Tato bakalářská práce se věnovala specifikům pěstounské péče ve 21. století v teoretické a následně poté v praktické oblasti.

Domníváme se, že cíl práce byl důkladnou analýzou předchozích dílčích cílů naplněn. Poskytneme tedy rámcový přehled o specifikách pěstounské péče ve 21. století úzce související s náhradní rodinou péčí jako celkem.

Naše práce si nekladla za cíl, a ani nemohla podat absolutně vyčerpávající shrnutí o všech specifikách pěstounské péče ve 21. století, ale snažila se, o co největší přiblížení této problematiky z různých úhlů pohledu.

V této práci z teoretického hlediska vymezujeme formy náhradní rodinné péče, historický odkaz, legislativní ukotvení, konkrétní specifika pěstounské péče na přechodnou dobu, což je nynější fenoménem a psychologická úskalí pěstounské péče. V praktické části nám ke kvantitativnímu výzkumu posloužilo 27 vyplněných dotazníků, které jsme směřovali na odborníky zabývající se náhradní rodinnou péčí v okrese Kroměříž, Zlín, Otrokovice, Přerov a Olomouc. Tyto dotazníky jsme zpracovali pomocí metod a dospěli k zajímavým závěrům, které by se daly dále zkoumat a rozvíjet.

Mohlo by se jednat o vytvoření specifických programů pro profesionální pěstouny a také odborníky, kteří s nimi úzce spolupracují. Z provedeného výzkumu je patrné, že pěstounské péče na přechodnou dobu je efektivním řešením náhradní rodinné péče.

Mohlo by se jednat o vytvoření specifického programu pro ženy se závislostí, který by fungoval v kontaktních centrech. Tento program by se mohl rozšířit o práci s uživatelkami, které čekají dítě, nebo

svého potomka nemají prozatím ve své péči. Dále se zabývat tím, jak efektivně pracovat se ženami, kterým stačí udělat krok k tomu, aby šly do léčby se svojí závislostí a v neposlední řadě se sebou začaly svědomitě a otevřeně pracovat.

Poznátky uvedené v této práci bych ráda věnovala profesionálním pěstounům, jejich blízkým a všem lidem, kteří s touto specifickou cílovou skupinou pracují. Práce může posloužit také široké veřejnosti.

Seznam zdrojů

Literární zdroje:

- 1) ČÍŽKOVÁ, J., BINAROVÁ, I., HOLÁSKOVÁ, K., PETROVÁ, A., PLEVOVÁ, I., PUGNEROVÁ, M. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-0629-2.
- 2) DRAPELA, V. J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Potrál, 2008. ISBN 978-80-7367-505-9.
- 3) FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.
- 4) FRANKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2480-5.
- 5) GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Havlíčkův Brod: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.
- 6) LANGMEIER, J., LANGMEIER, M., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: H&H Vyšehradská, 2002. ISBN 80-7319-016-8.
- 7) MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- 8) MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
- 9) MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- 10) NOVOTNÁ, M., BURDOVÁ, E., RIEDLOVÁ-JURKOVÁ, J. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*, Praha: Anag, 2014. ISBN 978-80-7263-914-4.
- 11) NOVOTNÝ, P., IVIČIČOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., VONDRÁČKOVÁ, P. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5167-2.

- 12) PROŠKOVÁ, D. Šťěstí, neštěstí, láska, pěstounství: Příběhy ze života o objeovávání toho, co je a není důležité. Praha: Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-164-4.
- 13) SMOLÍKOVÁ, V. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Praha: Key publishing, 2014. ISBN 978-80-7418-218-1.
- 14) SVOBODA, P., Metodologie kvantitativního speciálněpedagogického výzkumu, Olomouc: Univerzita Palackého, 2012.
- 15) TRAIN, A. *Nejčastější poruchy chování dětí*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-503-2.
- 16) VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.
- 17) VÁGNEROVÁ, M. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*, Praha: Metodické centrum pro NRP, 2012. ISBN 978-80-87455-14-2.
- 18) VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. dětství a dospívání*, Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- 19) ZEZULOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-2620-065-9.

Internetové zdroje:

- 1) Unicef: Česká Republika. *Unicef* [online]. Praha: Unicef, 2004 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete>
- 2) *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha, 1999 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7263/Zakon_o_socialne-pravni_ochrane_deti.pdf

Zákony:

- 1) Zákon č. 89/2012 Sb.
- 2) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- 3) Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
- 4) Zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči

- 5) Zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení
- 6) Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
- 7) Zákon č. 15/1958 Sb., o změně předpisů a osvojení
- 8) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- 9) Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách
- 10) Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- 11) Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
- 12) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Seznam použitých zkratek

ČTK	Česká tisková kancelář
SOS	Naléhavá žádost o pomoc v případě nouze
OSN	Organizace spojených národů

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník

Dobrý den,

jsem studentka třetího ročníku Pedagogické fakulty, oboru Speciální pedagogika raného věku na Univerzitě Palackého v Olomouci, a touto cestou bych Vás chtěla poprosit o vyplnění krátkého dotazníku, který bude sloužit jako podklad mé bakalářské práce na téma: Specifika pěstounské péče ve 21. století.

Dotazník je zcela anonymní. Prosím Vás o vyplnění všech otázek.

Děkuji za spolupráci, s pozdravem Sára Medková

1) Pohlaví respondenta

- Žena
- Muž

2) Věk respondenta

- 20 – 25 let
- 25 – 30 let
- 30 – 50 let
- 50 – 65 let
- Nad 65 let

3) Myslíte si, že profesionální pěstounská péče je správný krok při řešení vzniklých problémů v biologické rodině dítěte?

- Ano
- Spíše Ano
- Ne
- Spíše ne
- Jiná odpověď, Váš názor

4) Myslíte si, že je v kompetencích profesionálních pěstounů možnost dětem ukázat chod běžné rodiny?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše Ne
- Jiná odpověď, Váš názor

5) Dostávají se děti jiného etnika či národnosti do pěstounské péče na přechodnou dobu?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Jiná odpověď, Váš názor

6) Jste pro profesionální pěstounskou péči?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Nerozhodně
- Jiná odpověď, Váš názor

7) Myslíte si, že Česká republika je dostatečně připravena na fungování profesionální pěstounské péče?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Jiná odpověď, váš názor

8) Domníváte se, že profesionální pěstounská péče přináší i negativa, která mají vliv na vychovávané dítě?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Nerozhodně
- Jiná odpověď, Váš názor

9) Považujete za pozitivní, že se dítě v pěstounské péči na přechodnou dobu běžně stýká s biologickou rodinou?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Jiná odpověď, Váš názor

10) Zdá se Vám, že doba 1 roku pro pěstounskou péči na přechodnou dobu je dostačující?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Jiná odpověď, Váš názor

11) Jste si vědom/ a problémů, které se aktuálně vyskytují u pěstounské péče na přechodnou dobu?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Jiná odpověď, Váš názor

12) Považujete za dostatečné aktuální systém vzdělávání profesionálních pěstounů?

- Ano
- Spíše ano
- Ne
- Spíše ne
- Jiná odpověď, Váš názor

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Sára MEDKOVÁ
Ústav:	Speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Michal Růžička, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016
Název práce:	Specifika pěstounské péče ve 21. století
Název v angličtině:	The specifics of foster care in the 21 st century
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá specifiky pěstounské péče ve 21. století. Především se zaměřuje a stručně popisuje náhradní rodinnou péči, historii pěstounské péče a osvojení a legislativní ukotvení. Klíčovou kapitolou je pěstounská péče na přechodnou dobu a její specifika, tedy fenomén 21. století. Výzkumná kapitola reflektuje teoretické poznatky z praxe.
Klíčová slova:	Náhradní rodinná péče, pěstounská péče, jedinec, pěstoun, rodiče a rodina.
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the specifics of foster care in the 21st century. Mainly focuses briefly and foster care, history of foster care and adoption of a legislative basis. A key chapter is foster care for a temporary period and its specifics, a phenomenon of the 21st century. Research chapter reflects the theoretical knowledge in practice.
Klíčová slova v angličtině:	Foster care, individual foster, parents and family.
Rozsah práce:	65 stran
Jazyk práce:	český